

Komisijas paziņojums “Norādījumi dalībvalstīm par 2021.–2030. gada nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšanu”

(2022/C 495/02)

Rekordaugstās enerģijas cenas kopš 2021. gada otrās puses, kuras vēl saasinājuši Krievijas nepamatotā un nelikumīgā militārā agresija pret Ukrainu, dod spēcīgu stimulu paātrināt Eiropas zaļā kursa īstenošanu un stiprināt enerģētikas savienības noturību, paātrinot pārkārtošanos uz tīru enerģiju un darot galu jebkādi atkarībai no Krievijas fosilā kurināmā. Tajā pašā laikā nesenie ekstremālie laikapstākļi ir radījuši papildu spiedienu uz energoapgādi, ietekmējuši kultūraugu ražu un kuģošanu pa iekšzemes ūdensceļiem, kā arī negatīvi ietekmējuši iedzīvotāju labbūtību, skaudri brīdinot par nepieciešamību pielāgoties klimata pārmaiņu ietekmei.

Šīs nesenās norises pasvītro, cik svarīga ir integrēta enerģētikas un klimata rīcībpolitiku plānošana. Spēcīga enerģētikas savienība un koordinēta klimatrīcība tagad vairāk nekā jebkad agrāk ir priekšnoteikums solidaritātei, labklājībai un ilgtspējai Eiropas Savienībā. Lai strauji stiprinātu enerģētisko drošību un taisnīgi paātrinātu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, dalībvalstīm un Eiropas Savienībai ir jāizvērs Eiropas līmenī izveidotās pārvaldības sistēmas spēks.

Regula par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību (Pārvaldības regula) ⁽¹⁾ izveido elastīgu, bet pamatīgu pārvaldības sistēmu caurredzamai un savstarpēji atbalstošai sadarbībai starp ES dalībvalstīm un Eiropas Komisiju. Tas palīdz nodrošināt konsekventas enerģētikas un klimata rīcībpolitikas un koordinētu rīcību visās dalībvalstīs.

Nacionālie enerģētikas un klimata plāni (turpmāk “nacionālie plāni” vai “NEKP”) ir galvenais Pārvaldības regulā paredzētais stratēģiskās plānošanas instruments. NEKP nodrošina īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa investīciju paredzamību, kas ir īpaši svarīga šajā neskaidrajā laikā, un tiem ir izšķiroša nozīme to apjomīgo investīciju mobilizācijā, kas vajadzīgas, lai sasniegtu kopīgo klimatneitralitātes ieceri un panāktu godīgu un taisnīgu pārkārtošanos, vienlaikus saglabājot enerģētisko drošību un pieejamību cenas ziņā. Tie dalībvalstīm palīdz kopīgi sasniegt enerģētikas un klimata mērķus saskaņā ar Eiropas zaļo kursu, Eiropas Klimata aktu ⁽²⁾ un priekšlikumu paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ⁽³⁾, arī realizēt vērienīgākas ieceres energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas jomā, kā arī ES starptautiskās saistības saskaņā ar Parīzes nolīgumu.

Nemot vērā augošos izaicinājumus un mērķi panākt noturīgāku enerģētikas savienību, NEKP ir būtiska nozīme arī plāna REPowerEU ⁽⁴⁾ īstenošanā. Kopš enerģijas cenu kāpuma sākuma 2021. gada vidū ES ir pieņēmusi visaptverošus un situācijai pielāgotus ārkārtas pasākumus ar mērķi pārvarēt enerģētisko krīzi, kam par cēloni ir pēdējā laika ģeopolitiskās norises. Tas mainīs enerģētikas savienības veidolu gan 2030. gada, gan vēl tālākā perspektīvā. Nacionālajos plānos ir jāņem vērā divi izšķirīgi izaicinājumi — enerģētiskā drošība un pieejamība cenas ziņā. Tas nozīmē, ka ātri jādažādo enerģijas piegāde, jāizstrādā konsekvents gāzes uzkrāšanas grafiks ⁽⁵⁾, jāatspoguļo ārkārtas pieprasījuma samazinājums ⁽⁶⁾ un ārkārtas intervence augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai un solidaritātes veicināšanai ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 (2021. gada 30. jūnijs), ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru (“Eiropas Klimata akts”) (OV L 243, 9.7.2021., 1. lpp).

⁽³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Gatavi mērķrādītājam 55 %”: ES 2030. gadam nospraustā klimata mērķrādītāja sasniegšana ceļā uz klimatneitralitāti”, (COM(2021) 550 final); Ūdenraža un gāzes dekarbonizācijas pakete, (COM(2021) 803 un COM(2021) 804).

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, 2022. gada 18. maijs, COM(2022) 230 final.

⁽⁵⁾ Kad pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu (OV L 173, 30.6.2022., 17. lpp).

⁽⁶⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst” (COM(2022) 360 final) un Padomes (2022. gada 6. oktobris), Regula (ES) 2022/1854 par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai (OV L 261 I, 7.10.2022., 1. lpp).

⁽⁷⁾ Priekšlikums Padomes Regulai “Solidaritātes veicināšana ar labāk koordinētiem gāzes iepirkumiem, gāzes plūsmu pāri robežām un uzticamiem cenu etaloniem” (COM(2022) 549 final).

Dalībvalstīm savi 2021.–2030. gada nacionālie plāni jāatjaunina līdz 2023. gada jūnijam (plānu projekti) un 2024. gada jūnijam (galīgie plāni) (*). Ņemot vērā, ka kopš sākotnējo NEKP sagatavošanas 2019.–2020. gadā gan rīcībpolitikas, gan ģeopolitiskie apstākļi enerģētikas un klimata jomā ir ievērojami mainījušies, atjauninājumos galvenā uzmanība būtu jāpievērš vajadzībai pēc vērienīgākas klimatrīcības, ātrākas pārkārtošanās uz tīru enerģiju un lielākas enerģētiskās drošības. Atjauninātajiem NEKP vajadzētu ES dot iespēju virzīties uz noturīgāku un ilgtspējīgāku enerģētikas savienību, cita starpā strauji samazinot atkarību no Krievijas fosilā kurināmā un tajā pašā laikā nevienu neatstājot novārtā.

Šajā dokumentā dalībvalstīm sniegti norādījumi par atjaunināto NEKP projektu un galīgo redakciju sagatavošanas procesu un tvērumu, it sevišķi — izklāstīts, kāda ir laba prakse, un ieskicēta neseno rīcībpolitisko un ģeopolitisko norišu nozīme, ievērojot tiesisko regulējumu, kas izveidots ar Pārvaldības regulu un jo īpaši tās I pielikumu (*).

Šo norādījumu sagatavošanas procesā Komisija pilnībā sadarbojās ar dalībvalstīm tehniskā līmenī un apspriedās ar ieinteresētajām personām īpaši ieinteresēto personu darbseminārā 2022. gada 8. septembrī ⁽¹⁰⁾, ārējos pasākumos un divpusēji. Šie norādījumi būtu jāuzskata par vienu elementu pastāvīgajā domu apmaiņā un sadarbībā, kas raksturo visu procesu.

1. ierāmējums. Nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšanas principi un laba prakse

- **Izvirzīt vērienīgākas ieceres, lai paātrinātu zaļo pārkārtošanos uz klimatneitralitāti un stiprinātu energosistēmas noturību saskaņā ar Klimata aktu, paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %” un REPowerEU.** Īpaša uzmanība būtu jāpievērš atjaunīgajai enerģijai, energoefektivitātei, enerģētiskajai drošībai un siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanai.
- Nacionālajos enerģētikas un klimata plānos stiprināt plānošanu, lai nodrošinātu **godīgu un taisnīgu pārkārtošanos**, mazinātu **sociālo ietekmi un ietekmi uz nodarbinātību**, novērstu **darbaspēka un prasmju nepietiekamību**, mazinātu **enerģētisko nabadzību** un visiem nodrošinātu cenas ziņā pieejamu **piekļuvi pamatpakalpojumiem**.
- Noteikt tādus nacionālos mērķus un mērķrādītājus, arī attiecībā uz finansējumu, kuri **pavērtu konkrētus ceļus uz 2030. un 2050. gada ieceru realizēšanu, saskaņā ar nacionālajām ilgtermiņa stratēģijām**.
- **Integrēt pielāgošanās mērķus** un attiecīgā gadījumā tos atspoguļot piecās atjaunināto NEKP dimensijās.
- Noteikt **metāna emisiju samazināšanas mērķus un mērķrādītājus**, turklāt **augstākus mērķrādītājus**, kā arī mitigācijas un adaptācijas pasākumus integrēt zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoros attiecībā uz CO₂ emisijām un emisijām, kas nav CO₂ emisijas, un oglekļa piesaistījumiem.
- **Izmantot sinerģijas starp enerģētikas programmu un digitālo programmu**, lai stimulētu energosistēmas digitalizāciju.
- **Uzlabot pētniecības, inovācijas un konkurētspējas dimensiju**, it sevišķi ar konkrētiem mērķrādītājiem un mērķiem, vienlaikus integrējot ražošanas jaudas dažādošanu un prasmju pilnveidi, lai paātrinātu pāreju uz tīru enerģiju.
- Jau procesa sākumposmā **iesaistīties plašās un iekļaujošās apspriedēs** ar pilsonisko sabiedrību, vietējām iestādēm, sociālajiem partneriem un nozaru ieinteresētajām personām.
- **Kā nacionālo plānu neatņemamu aspektu stiprināt reģionālo sadarbību**, it sevišķi attiecībā uz enerģētiskās drošības dimensiju, lai noteiktu saskanīgas rīcībpolitikas un padziļinātu solidaritāti.
- **Izpētīt sinerģijas starp piecu enerģētikas savienības dimensiju** ⁽¹¹⁾ mērķiem, mērķrādītājiem un devumiem, kā arī rīcībpolitikām un pasākumiem.
- **Izdarīt secinājumus no sākotnējiem NEKP**, to novērtējuma, ko sagatavojusi Komisija, un to īstenošanas statusa, lai apzinātu trūkumus un jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, virzībā uz vērienīgākām iecerēm un to īstenošanu.

(*) Sk. Pārvaldības regulas 14. pantu un 2. nodaļas un I pielikuma prasības.

(*) Autoritatīva Eiropas Savienības tiesību aktu interpretācija ir vienīgi Eiropas Savienības Tiesas kompetencē.

⁽¹⁰⁾ Stakeholder workshop on updates of national energy and climate plans | Eiropas Komisija (europa.eu).

⁽¹¹⁾ Pārvaldības regulas 1. panta 2. punktā minētās piecas enerģētikas savienības dimensijas, kas ir cieši saistītas un cita citu pastiprinošas, — enerģētiskā drošība, iekšējais enerģijas tirgus, energoefektivitāte, dekarbonizācija un pētniecība, inovācija un konkurētspēja.

- **Nodrošināt saskaņību ar citiem plānošanas instrumentiem** un attiecīgās rīcībpolitikas, pasākumus un investīcijas atspoguļot atjauninātajos NEKP ⁽¹²⁾.
- Formulēt **visaptverošu, atjauninātu un detalizētu analītisko bāzi**, kurā būtu iekļauta ekonomiskā, nodarbinātības, sociālā, pētniecības, inovācijas, konkurētspējas un vidiskā ietekme, kā arī aprites ekonomikas ieguldījums.
- **Nākt klajā ar detalizētu finansēšanas plānu, kurā ņemtas vērā investīciju vajadzības katrā no piecām dimensijām**, izmaksefektīvi izmantojot publiskā budžeta atbalstu un mobilizējot privātās investīcijas, arī ar finanšu instrumentiem un inovatīvām finansēšanas shēmām.
- Ņemt vērā **konkrētai valstij adresētos ieteikumus**, kas sniegti Eiropas pusgada kontekstā, un nodrošināt saskaņību ar tiem.

1 Jaunā juridiskā, sociālekonomiskā, rīcībpolitiskā un ģeopolitiskā konteksta atspoguļošana

Šajā sadaļā aplūkots, kā kopš 2019. gada ieviestās būtiskās izmaiņas enerģētikas un klimata rīcībpolitiku legislatīvajā, sociālekonomiskajā un ģeopolitiskajā satvarā ietekmē NEKP atjauninājumus vērienīguma un tveruma ziņā. Šo pārskatu papildina 1. tabulā iekļautais atsauces dokumentu saraksts, kurā rezumēti galvenie mērķi, mērķrādītāji un devumi, kā arī to sasniegšanai nepieciešamās rīcībpolitikas un pasākumi, kas ierosināti tiesību aktos, stratēģijās un priekšlikumos. Dalībvalstis tiek aicinātas attiecīgos šo atsauces dokumentu elementus atspoguļot savos atjaunināto nacionālo plānu projektos. Galīgajos atjauninātajos plānos būtu jāatspoguļo visas būtiskās jaunās norises pastāvīgi mainīgajā legislatīvajā, sociālekonomiskajā un ģeopolitiskajā kontekstā, un tajos pienācīgi jāņem vērā Komisijas ieteikumi par atjaunināto plānu projektiem ⁽¹³⁾.

1.1 Vērienīgākas 2030. gada ieceres virzībā uz klimatneitralitāti

Eiropas zaļais kurss ir devis spēcīgu impulsu kāpināt enerģētikas un klimata ieceru vērienu, nevienu neatstājot novārtā. Ar Eiropas Klimata aktu mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti ES līmenī un līdz 2030. gadam siltumnīcefekta gāzu neto emisijas samazināt vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni ir kļuvuši par juridisku pienākumu. Šie mērķrādītāji ir ievērojami stingrāki nekā tie, uz kuriem dalībvalstis balstīja savus sākotnējos NEKP ⁽¹⁴⁾.

Lai sasniegtu vērienīgās Eiropas Klimata akta ieceres, ar paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ir atjaunināts 2030. gada enerģētikas un klimata satvars. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm būs jāatjaunina mērķi un mērķrādītāji, kas izklāstīti to sākotnējos NEKP, kā arī rīcībpolitikas un pasākumi to sasniegšanai, it sevišķi dekarbonizācijas (arī atjaunīgās enerģijas), ergoefektivitātes un iekšējā enerģijas tirgus dimensijās.

Līdztekus, lai īstenotu šīs vērienīgākās ieceres, ir pieņemtas arī svarīgas Eiropas enerģētikas un klimata stratēģijas, svarīgākās no tām tādās jomās kā energosistēmas integrācija ⁽¹⁵⁾, ūdeņradis ⁽¹⁶⁾, atkrastes atjaunīgā enerģija ⁽¹⁷⁾, saules atjaunīgā enerģija ⁽¹⁸⁾, klimatadaptācija ⁽¹⁹⁾, ilgtspējīgi oglekļa aprites cikli ⁽²⁰⁾, un ES rīcības plāns energosistēmas digitalizācijai ⁽²¹⁾. Lai palīdzētu sasniegt klimata un enerģētikas mērķus, Komisija ir nākusi klajā arī ar citām relevantām stratēģijām, proti, stratēģijām par nulles piesārņojumu ⁽²²⁾, biodaudzveidību ⁽²³⁾, mežiem ⁽²⁴⁾ un ilgtspējīgu un viedu mobilitāti ⁽²⁵⁾.

⁽¹²⁾ Sk. 3.4. sadaļu.

⁽¹³⁾ Saskaņā ar Pārvaldības regulas 9. panta 2. punktu Komisija atjaunināto NEKP projektus novērtēs ne vēlāk kā 6 mēnešus pirms galīgo plānu iesniegšanas termiņa.

⁽¹⁴⁾ Pārvaldības regulas 2. panta 11) punkts.

⁽¹⁵⁾ “Klimatneitrālas ekonomikas dzinējspēks: ES Energosistēmas integrācijas stratēģija”, COM(2020) 299 final.

⁽¹⁶⁾ Ūdeņraža stratēģija klimatneitrālai Eiropai, COM(2020) 301.

⁽¹⁷⁾ ES stratēģija atkrastes atjaunīgās enerģijas potenciāla atraisīšanai klimatneitrālas nākotnes vārdā, COM(2020) 741.

⁽¹⁸⁾ ES saules enerģijas stratēģija, COM(2022) 221.

⁽¹⁹⁾ “Ceļā uz klimatnoturīgu Eiropu: jaunā ES Klimatadaptācijas stratēģija”, COM(2021) 82 final.

⁽²⁰⁾ “Ilgtspējīgi oglekļa aprites cikli”, COM(2021) 800 final.

⁽²¹⁾ “Energosistēmas digitalizācija: ES rīcības plāns”, COM(2022) 552.

⁽²²⁾ “Ceļš uz veselīgu planētu itin visiem. ES Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plāns”, COM(2021) 400.

⁽²³⁾ ES Biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam “Atgriezīsim savā dzīvē dabu”, COM(2020) 380.

⁽²⁴⁾ Jauna ES Meža stratēģija 2030. gadam, COM(2021) 572.

⁽²⁵⁾ Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģija, COM(2020) 789 final.

Šā gada sākumā plānā *REPowerEU* tika ierosināti konkrēti pasākumi, kuru mērķis ir samazināt ES energoatkarību no Krievijas fosilā kurināmā un paātrināt Eiropas zaļā kursa īstenošanu ar jaunām darbībām, vienlaikus izmantojot paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” iestrādes. Tā mērķis ir panākt cenas ziņā pieejamāku, drošāku un ilgtspējīgāku enerģiju, lai izveidotu noturīgāku energosistēmu un patiesu enerģētikas savienību. Saskaņā ar šo plānu Komisija likumdevējus aicināja palielināt Energoefektivitātes direktīvā un Atjaunojamo energoresursu direktīvā noteiktos mērķrādītājus. Plāna *REPowerEU* īstenošana paātrinās dabasgāzes alternatīvu un atjaunīgo energoresursu apguvi — it sevišķi ilgtspējīga biometāna, atjaunīgā ūdeņraža, saules fotoelementu un atkrastes vēja enerģijas apguvi — un stimulēs strukturālus vidēja termiņa un ilgtermiņa energoefektivitātes pasākumus.

Šis vēriena palielinājums būtu jāatspoguļo atjaunināto nacionālo plānu projektos. Dalībvalstīm tajos būtu pilnībā jāiekļauj jaunie un pārskatītie enerģētikas un klimata mērķrādītāji, kas iekļauti paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” un *REPowerEU* priekšlikumos⁽²⁶⁾, lai gan to pieņemšanas likumdošanas process vēl nav noslēdzies. Dalībvalstīm jau būtu jāapsver palielinātie nacionālie mērķrādītāji, kas ierosināti saskaņā ar Kopīgo centienu regulu (KCR) un Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības regulu (ZIZIMM); abu tiesību aktu gadījumā likumdevēji apstiprinājuši Komisijas ierosināto vēriena līmeni. Dalībvalstīm būtu jāapsver arī jaunie mērķrādītāji saskaņā ar pārstrādāto Energoefektivitātes direktīvu un pārskatīto Atjaunojamo energoresursu direktīvu.

Kopš sākotnējo NEKP sagatavošanas dalībvalstis ir strādājušas arī pie savām nacionālajām ilgtermiņa stratēģijām, ko paredz Pārvaldības regula. Saskaņā ar Pārvaldības regulu **atjauninātajiem NEKP būtu jābūt saskanīgiem ar šīm ilgtermiņa stratēģijām, kā arī Eiropas Klimata aktā noteikto klimatneitralitātes mērķi.**

Atjauninātajos plānos būtu jāatspoguļo arī starptautiskās norises, kas saistītas ar Parīzes nolīgumu, it sevišķi Glāzgovas Klimata paktā izklāstītais klimata pārmaiņu mīkstināšanas ieceru vēriena kāpināšanas process⁽²⁷⁾. Tas ietver vairākus lēmumus par enerģētikas un klimata pasākumu plānošanu; cita starpā paredzēts pakāpeniski mazināt ogļu izmantošanu, pakāpeniski atcelt fosilo degvielu subsīdijas un apdomāt, ar kādām papildu darbībām līdz 2030. gadam mazinātu emisijas, kas nav CO₂ emisijas (to vidū metāna emisijas).

1.2 Palielināt enerģētisko drošību un pieejamību cenas ziņā, virzoties uz noturīgāku enerģētikas savienību

Atjauninātajiem NEKP ir jāstiprina sagatavotība un Eiropas Savienībā jānostiprina pasākumi, kuru mērķis ir panākt kolektīvu enerģētisko drošību. Nesenā ģeopolitiskā situācija ir izraisījusi vēl nepieredzētu enerģijas vairumcenu un mazumcenu kāpumu, un izmaiņas gada griezumā sasniedza maksimālo pieaugumu par attiecīgi 360 % un 55 % (2022. gada augusts). Šis ārkārtējās svārstības enerģijas tirgū skar visas dalībvalstis, ietekmējot mājsaimniecību pirktspēju un ekonomikas konkurētspēju. Tajā pašā laikā situācija palielina spiedienu uz Eiropas enerģētisko drošību.

Atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jāatspoguļo pasākumi, kas izriet no plāna *REPowerEU* un būtiski pārveidos energosistēmu ilgtermiņā.

Jaunajā regulā par gāzes uzglabāšanu⁽²⁸⁾ ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāpastiprina to enerģētiskās drošības plānošana. Ļoti svarīgi ir dažādot enerģijas piegādes, apzinot jaunas enerģijas importa iespējas, arī kodoldegvielu un fosilo degvielu aizstājēju gadījumā. Dalībvalstīm savos atjauninātajos NEKP, domājot par energoresursu struktūru, būtu jāintegrē piegādes drošības apsvērumi.

Dalībvalstis tiek arī mudinātas atspoguļot progresu un plānošanu attiecībā uz infrastruktūras projektiem, kas atzīti par nozīmīgiem Eiropas zaļā kursa un *REPowerEU* mērķu sasniegšanā. *TEN-E*⁽²⁹⁾ un kopīgu interešu projekti (KIP) ir darījuši mūsu enerģijas tirgus drošākus, ciešāk integrētus un konkurenciālākus. Piektais KIP saraksts⁽³⁰⁾ un ierobežotā papildu infrastruktūra, kas norādīta plāna *REPowerEU* 3. pielikumā, palīdzēs tīklos novērst atlikušos problemātiskos punktus un vēl vairāk dažādot gāzes maršrūtus un resursus, stiprināt sauszemes

⁽²⁶⁾ Regula (ES) 2022/1032.

⁽²⁷⁾ Lēmums 1/CMA.3.

⁽²⁸⁾ Regula (ES) 2022/1032.

⁽²⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/869 (2022. gada 30. maijs) par Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādņiem un ar ko groza Regulas (EK) Nr. 715/2009, (ES) 2019/942 un (ES) 2019/943 un Direktīvas 2009/73/EK un (ES) 2019/944 un atceļ Regulu (ES) Nr. 347/2013 (OV L 152, 3.6.2022., 45. lpp).

⁽³⁰⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2022/564 (2021. gada 19. novembris), ar ko attiecībā uz Savienības kopīgu interešu projektu sarakstu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 347/2013 (OV L 109, 8.4.2022., 14. lpp).

elektrotīklus un palīdzēt tiekties uz vērienīgiem atkrastes atjaunīgās enerģijas mērķiem visos Eiropas jūras baseinos. Tajā pašā laikā infrastruktūras projektiem nevajadzētu novest pie fosilo degvielu un balasta aktīvu iesūkšes, kas kavētu ilgtermiņa pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku.

Turklāt dalībvalstīm būtu tūlītējā reakcija uz enerģētisko krīzi pilnvērtīgi jāizmanto nacionālo plānu enerģētiskās drošības dimensijas stiprināšanai.

Atjauninātajos NEKP būtu jāņem vērā paziņojums “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”⁽³¹⁾ un Padomes Regula par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem⁽³²⁾, kur izklāstīti pasākumi, kuru mērķis ir sagatavoties iespējamiem gāzes piegādes traucējumiem. Šo īstermiņa pasākumu mērķis ir solidaritātes garā stiprināt ES kolektīvo sagatavotību. Saskaņā ar šo satvaru pieņemtie pasākumi ir saistīti ar plānu REPowerEU un jo īpaši ar ES paziņojumu par energotaupību.

Komisija turklāt nākusi klajā ar tūlītējiem pasākumiem enerģijas cenu kāpuma problēmas risināšanai. Padome 2022. gada 6. oktobrī pieņēma ārkārtas pasākumus augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai⁽³³⁾. Elektroenerģijas pieprasījuma samazināšana maksimumslodzes stundās apvienojumā ar pienācīgu atbalstu galapatērētājiem, kas izriet no inframarginālo tehnoloģiju ieņēmumu griestiem un solidaritātes iemaksas, nākamajos mēnešos palīdzēs panākt drošu un cenas ziņā pieejamāku enerģiju. Komisija 2022. gada 18. oktobrī nāca klajā ar vēl papildu ārkārtas priekšlikumiem, kuru mērķis ir iegrožot enerģijas cenas un nodrošināt lielāku solidaritāti sagatavotībā⁽³⁴⁾.

Būtiska nozīme nacionālajos enerģētikas un klimata plānos ir solidaritātei un kolektīvai rīcībai, jo tās ietekmē katras dalībvalsts enerģētisko drošību, enerģijas finansiālo pieejamību un galu galā ES kolektīvo noturību pret satricinājumiem.

Atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jānorāda, kā ārkārtas pasākumi augsto enerģijas cenu ietekmes ierobežošanai ir i) integrēti vidēja termiņa plānošanā 2030. gada perspektīvā un ii) saskanīgi ar visām piecām enerģētikas savienības dimensijām. Šie pasākumi būtu jāizstrādā tā, lai tie nekropļotu Eiropas zaļā kursa ilgtermiņa virsmērķus, to vidū dekarbonizācijas, nulles piesārņojuma, biodaudzveidības, resursefektivitātes un energoefektivitātes mērķus, tomēr atslodot tiešos patērētājus. Tiem arī jābūt fiskāli ilgtspējīgiem, un tie nedrīkstētu apdraudēt enerģijas piegādes drošību un vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā enerģijas tirgū.

Dalībvalstīm savos atjauninātajos NEKP būtu jāapraksta, kā tās plāno patērētājiem sagādāt ieguvumus, ko dotu lētāki atjaunīgie energoresursi un mazoglekļa tehnoloģijas. Lai pilnībā dekarbonizētu elektroenerģijas nozari, dalībvalstīm būtu jāizpēta stimuli investēt elastībā, (vied)tīklos, labvēlīgos elektrotīklu digitālajos risinājumos un konstantajā jaudā. Šķiet svarīgi arī nodrošināt likvidākus nākotnes līgumu tirgus un patērētājus labāk aizsargāt pret pārmērīgu cenu svārstīgumu, augstām cenām un pārmērīgu risku, ko uzņemas piegādātāji. NEKP būtu arī jāpēta, kā uzlabot pārrobežu tirdzniecības efektivitāti, vienlaikus nodrošinot, ka dalībvalstis var brīvi tirgot visu veidu elektroenerģiju. Vienlaikus Komisija steidzami pievēršas padziļinātai un visaptverošai elektroenerģijas tirgus modeļa reformai.

Dalībvalstis tiek aicinātas pilnvērtīgi izmantot nacionālo plānu integrēto pieeju un pilnībā izpētīt sinerģijas starp attiecīgajām plānu dimensijām. Piemēram, straujš progress uzglabāšanas, enerģijas avotu dažādošanas un pieprasījuma reakcijas jomā palielinās enerģētisko drošību un palīdzēs paātrināt atjaunīgās enerģijas ieviešanu, palielināt visas energosistēmas energoefektivitāti un uzlabot iekšējā enerģijas tirgus integrāciju.

⁽³¹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”, COM(2022) 360 final.

⁽³²⁾ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp).

⁽³³⁾ Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai (OV L 261 I, 7.10.2022., 1. lpp).

⁽³⁴⁾ Priekšlikums Padomes Regulai “Solidaritātes veicināšana ar labāk koordinētiem gāzes iepirkumiem, gāzes plūsmu pāri robežām un uzticamiem cenu etaloniem”, (COM(2022) 549 final).

Attiecīgā gadījumā ir pilnībā jāmobilizē reģionālās sadarbības mehānismi un attiecīgie forumi, lai izstrādātu kolektīvas rīcības un solidaritātes mehānismus, kas nodrošinātu alternatīvas piegādes, novērstu traucējumus un palielinātu sagatavotību un noturību pret satricinājumiem.

Visbeidzot, ievērojot plānu REPowerEU, atjauninātajiem nacionālajiem plāniem būtu jāatspoguļo ES ārējā enerģētiskā sadarbība ⁽³⁵⁾. Dalībvalstīm būtu jāatsaucas uz relevantām iniciatīvām vai projektiem, kas ir sākti vai īstenoti saskaņā ar stratēģiju *Global Gateway* ⁽³⁶⁾.

2. ierāmējums. Eiropas pusgads kā atspēriena punkts

Pārvaldības regula nosaka, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā jaunākie konkrētām valstīm adresētie ieteikumi, kas sniegti Eiropas pusgada kontekstā ⁽³⁷⁾. 2022. gada Eiropas pusgada ziņojumos par valstīm²¹ ir apzinātas galvenās neatrisinātās vai jaunaktuālās makroekonomiskās problēmas, ko atveseļošanas un noturības plānos (ANP) iekļautās saistības neaptver pietiekami.

2022. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos katrai dalībvalstij galvenā uzmanība ir pievērsta šiem strukturālajiem izaicinājumiem, arī plāna REPowerEU īstenošanai, pienācīgu uzmanību pievēršot tam, lai pārkārtošanās uz tīru enerģiju notiktu sociāli taisnīgi ⁽³⁸⁾. Enerģētikas un klimata rīcībpolitikas jomā šo ieteikumu mērķis pirmkārt un galvenokārt ir mazināt atkarību no Krievijas fosilā kurināmā un vēl vairāk dekarbonizēt ekonomiku. Tajos aicināts paātrināt atjaunīgās enerģijas un nepieciešamās infrastruktūras izvēšanu, atbalstot nepieciešamo darbaspēka pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi, novēršot darbaspēka un prasmju trūkumu, palielinot energoefektivitāti un palielinot starpsavienojumu jaudu visā ES. Ievērojamam skaitam dalībvalstu adresēti arī ieteikumi, kas saistīti ar ilgtspējīgu mobilitāti, savukārt dažu dalībvalstu gadījumā ieteikumi skar vidiskus aspektus, piemēram, aprites ekonomiku.

Atjauninot savus NEKP, dalībvalstīm pilnībā jāņem vērā 2022. un 2023. gada konkrētām valstīm adresētie ieteikumi, kas sniegti Eiropas pusgada ietvaros. Tajos būtu arī jāiekļauj informācija par to, kā attiecīgās rīcībpolitikas un pasākumi katrā atjaunināto nacionālo plānu dimensijā palīdz īstenot konkrētām valstīm adresētos ieteikumus enerģētikas un klimata jomā.

1.3 Nodrošināt godīgu un taisnīgu pārkārtošanos

1.3.1 Mazināt sociālo ietekmi un ietekmi uz nodarbinātību un nodrošināt godīgu un taisnīgu enerģētisko un klimatisko pārkārtošanos

Atjauninātajos NEKP sociālekonomiskā ietekme būtu jāatspoguļo labāk nekā sākotnējos nacionālajos plānos. Taisnīgums un solidaritāte ir svarīgi Eiropas zaļā kursa mērķi un tā neatņemama daļa; paziņojumā par Eiropas zaļo kursu atzīts, ka nevienu cilvēku un nevienu vietu nedrīkstētu atstāt novārtā. Lai izdotos pārvarēt pašreizējo enerģētisko krīzi un bruģēt ceļu taisnīgai pārejai, svarīgi ir jau no paša sākumā pievērsties enerģētiskās un klimatiskās pārkārtošanās sociālekonomiskajai ietekmei un visā procesā aizsargāt mājāsaimniecības, riskam pakļautās nozares un darba ņēmējus.

Padomes ieteikumā par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti ⁽³⁹⁾, ir ieskicēti rīcībpolitiku kopumi taisnīgas zaļās pārkārtošanās atbalstam un dalībvalstis tiek aicinātas to pilnībā ņemt vērā NEKP atjaunināšanas procesā. Konkrētāk, dalībvalstīm būtu jāizstrādā skaidras stratēģijas, kā noskaidrot un izmērīt, kādas sekas enerģētiskā un klimatiskā pārkārtošanās atstāj uz sociālo, nodarbinātības un prasmju jomu (kā arī jebkādu citu distribuīvo ietekmi), un pienācīgi jāapdomā, kā šīs problēmas efektīvi risināt. Atjauninātajos nacionālajos plānos par prioritāti būtu skaidri jānosaka finansējums taisnīgai pārejai, pārkvalifikācijai un prasmju pilnveidei, kā arī atbalstam darba tirgus pielāgojumiem.

Rīcībpolitiku un pasākumu izstrādē un īstenošanā būtu jāievēro gan visu sabiedrību aptveroša pieeja, gan granulāra pieeja, kas orientēta uz vissmagāk skartajiem reģioniem, nozarēm un iedzīvotāju grupām, it sevišķi tiem, kas jau ir pakļauti riskam.

⁽³⁵⁾ "ES ārējā enerģētiskā sadarbība mainīgā pasaulē", JOIN(2022) 23 final.

⁽³⁶⁾ *Global Gateway*, JOIN(2021) 30 final.

⁽³⁷⁾ Regulas (ES) 2018/1999 14. panta 5. punkts.

⁽³⁸⁾ Sk. 2022. gada pusgada valstu ziņojumu 8. pielikumu.

⁽³⁹⁾ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35. lpp).

3. ierāmējums. Galvenās taisnīgas pārkārtošanās rīcībpolitikas un pasākumi atjauninātajiem NEKP:

- veicināt energoefektivitātes uzlabojumus, arī cenas ziņā pieejamu sociālo mājokļu nozarē; nodrošināt finansiālus stimulus un konsultācijas privātpersonām, pienācīgu uzmanību pievēršot pretrunīgām īpašnieku un īrnieku interesēm un mājokļu izmaksu dinamikai;
- cita starpā izmantojot digitālos rīkus, visiem patērētājiem un jo īpaši mazaizsargātām māsaimniecībām sniegt konkrētajai situācijai īpaši pielāgotu informāciju un padomus, kā samazināt enerģijas pieprasījumu un attiecīgi enerģijas rēķinus. Enerģijas taupīšanas pasākumus orientēt uz patēriņa un ražošanas darbībām ar lielu enerģijas pieprasījumu;
- spēcīnāt enerģijas patērētājus, atvieglojot piekļuvi atjaunīgo energoresursu enerģijai, vienkāršojot atļauju piešķiršanas procedūras un turpinot attīstīt pašapgādi iedzīvotāju un atjaunīgās enerģijas energokopienās, kā arī rīkojot kampaņas, kuras it sevišķi vērstas uz mazaizsargātām grupām un patērētājiem, kas dzīvo lauku apvidos un attālos apvidos (piemēram, ES tālākajos reģionos ⁽⁴⁰⁾);
- panākt, lai nebūtu šķēršļu ilgtspējīgam transportam, cita starpā rūpējoties par tā finansiālu pieejamību mazaizsargātām māsaimniecībām, izmantojot tieša atbalsta pasākumus un veidojot nepieciešamo infrastruktūru;
- atbalstīt piekļuvi kvalitatīvai nodarbinātībai, jo īpaši izmantojot valsts nodarbinātības dienestus, pielāgotu palīdzību darba meklēšanā un citus aktīvas darba tirgus rīcībpolitikas pasākumus (piemēram, mācību kursus, darbā pieņemšanas un pārejas stimulus, mērķorientētas un laikā ierobežotas nodarbinātības programmas, mācekļības atbalsta shēmas un kvalitatīvu stažēšanos);
- veicināt darbvieta radīšanu un uzņēmējdarbību zaļās darbībās, piemēram, ar finansiāliem un nefinansiāliem pasākumiem, nodrošinot piekļūstamu atbalstu nepietiekami pārstāvētām un mazaizsargātām grupām un mudinot popularizēt zaļos piešķiršanas kritērijus uzņēmējiem;
- nodrošināt cilvēkiem prasmes, kas vajadzīgas, lai dabūtu kvalitatīvu darbu un novērstu zaļās un digitālās pārkārtošanās darbaspēka trūkumu, popularizējot 1) iekļaujošu izglītību un apmācību saskaņā ar prasmju prognozēm un ieinteresēto personu partnerībām, piemēram, Prasmju pilnveides paktu ⁽⁴¹⁾; 2) mācekļības, apmaksātas stažēšanās un darbinieku ēnošanas shēmas; 3) pieaugušo apmācību prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai, piemēram, izmantojot individuālus mācību kontus ⁽⁴²⁾, plaši atzītus kursus vai pievienošanas ES Prasmju pilnveides paktam ⁽⁴³⁾;
- nodrošināt līdzsvarotu un vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai un darba iespējām visos līmeņos un visās nozarēs, piemēram, samazinot pašreizējo dzimumu nelīdzsvarotību, kas līdz šim ir bijusi raksturīga zinātnes, tehnoloģiju, inženierijas un matemātikas (STEM) studentu vidū un enerģētikas nozarē;
- nodrošināt taisnīgas nodokļu un pabalstu sistēmas un sociālo aizsardzību, lai atbalstītu vissmagāk skartos cilvēkus un māsaimniecības, it sevišķi tos, kas ir mazaizsargāti, cita starpā izmantojot 1) mērķorientētu un pagaidu kārtā nodrošināmu tiešu ienākumu atbalstu, kas papildinātu investīciju pasākumus, 2) nodokļu sloga novirzīšanu no darbaspēka ienākumiem uz zaļajiem mērķiem un 3) inovatīvu shēmu nodrošināšanu darbavietas maiņai, lai nodrošinātu ienākumu drošību darba tirgus pārkārtošanās laikā.

⁽⁴⁰⁾ ES ir deviņi tālākie reģioni, kas atrodas Atlantijas okeāna rietumu daļā, Karību jūras baseinā, Amazones mežā un Indijas okeānā. Kopumā tajos mīt 4,8 miljoni iedzīvotāju. Tālākie reģioni ir salas, arhipelāgi un viena sauszemes teritorija (Francijas Gviāna), un tie nav Eiropas kontinentālā tīkla daļa. Saskaņā ar Pārvaldības regulas 5. panta 1. punkta e) apakšpunkta iv) punktu dalībvalstīm, nosakot atjaunīgās enerģijas mērķrādītājus, būtu jāņem vērā "ģeogrāfiskie, vides un dabas noteiktie ierobežojumi, tostarp teritorijas un reģioni bez starpsavienojumiem".

⁽⁴¹⁾ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en

⁽⁴²⁾ Padomes ieteikums par individuāliem mācību kontiem.

⁽⁴³⁾ Sk. arī JRC Report, Czako V. *Skills for the clean energy transition*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2022, JRC129676.

1.3.2 Risināt neatliekamās enerģētiskās nabadzības problēmas

Pieejamība cenas ziņā ir enerģētikas savienības prioritāte, un tā būtu jāatspoguļo atjauninātajos NEKP. Visas dalībvalstis tiek mudinātas noteikt skaidru, konkrētu, sasniedzamu, izmērāmu un laikā ierobežotu enerģētiskās nabadzības mazināšanas mērķi. Dalībvalstīm jānovērtē enerģētiski nabadzīgo mājsaimniecību skaits⁽⁴⁴⁾. Komisijas ieteikumā par enerģētisko nabadzību⁽⁴⁵⁾ ir sniegti norādījumi par piemērotiem tās mērīšanas indikatoriem. Tiek ieteikts izskaidrot, kā šī definīcija un indikatori tiek izmantoti un kā tiek ievākti dati par enerģētisko nabadzību, arī nacionālā un vietējā līmenī.

Atjauninātajos NEKP būtu jāņem vērā jaunākās likumdošanas norises, it sevišķi ierosinātā enerģētiskās nabadzības definīcija Energoefektivitātes direktīvā un ierosinātais Sociālais klimata fonds, kā arī iepriekš minētais Padomes ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti.

Ja dalībvalsts, balstoties uz šādu novērtējumu, konstatē, ka ievērojams skaits mājsaimniecību ir enerģētiski nabadzīgas, tai savā atjauninātajā nacionālajā plānā ir jāiekļauj nacionālais indikatīvais enerģētiskās nabadzības mazināšanas mērķis, arī mērķu sasniegšanas grafiks⁽⁴⁶⁾. Tomēr, ņemot vērā pašreizējo kraso enerģijas cenu kāpumu, nospraust enerģētiskās nabadzības mazināšanas mērķi tiek mudinātas visas dalībvalstis. Ja mērķis netiek uzskatīts par vajadzīgu, dalībvalstīm būtu šis lēmums jāpamato un jānosaka minimālais mājsaimniecību skaits, kas šajā kontekstā kvalificētos kā "ievērojams". Turklāt nacionālajos plānos būtu jāizklāsta, ar kādām rīcībpolitikām un pasākumiem enerģētisko nabadzību cenšas novērst, norādot arī sociālās politikas pasākumus un citas relevantas nacionālās programmas. Dalībvalstīm būtu jāizklāsta, kā mērķis noteikts, un, lai ņemtu vērā pašreizējo kraso enerģijas cenu kāpumu, tām būtu jāizmanto jaunākie pieejamie dati.

2 Tematiski jautājumi

2.1 Veicināt pāreju uz tīru enerģiju

Izveidotais enerģētikas pārvaldības satvars ir izrādījies lietderīgs, jo ES energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas mērķrādītāji 2020. gadam tika pārsniegti. Krievijas fosilā kurināmā ātrai un obligātai aizstāšanai būs vērienīgi jāpaplašina pārkārtošanās uz tīru enerģiju, prioritāti dodot strukturāliem energoefektivitātes pasākumiem un pamatā liekot spēcīgu atbalstu atjaunīgās enerģijas apguves izvēršanai. Turklāt digitālo risinājumu ieviešanai enerģētikas jomā būs svarīga nozīme enerģētikas nozares pārveides atbalstīšanā; lai sasniegtu klimata mērķi, ir svarīgi veicināt sadarbību starp enerģētikas nozares un digitālās nozares dalībniekiem un veidot sinerģijas starp enerģētikas programmu un digitālo programmu. Pilnībā jāatrasa pārvaldības mehānisma potenciāls, līdztekus šajā virzienā atjauninot nacionālos plānus.

2.1.1 Paātrināt atjaunīgās enerģijas un ūdeņraža apguvi

Atjauninātajiem NEKP būtu jāatbilst vērienīgākajām pārskatītās Atjaunojamo energoresursu direktīvas iecerēm, nodrošinot nacionālo devumu saistošā vispārējā ES mērķrādītāja sasniegšanā. Nacionālajos plānos būtu jāiekļauj arī nozaru devums, kas ir samērīgs ar šo vispārējo mērķrādītāju, un transporta nozarei, centralizētajai siltumapgādei un aukstumapgādei, kā arī rūpniecībai un ēku sektoram noteikto apakšmērķrādītāju sasniegšana. Lai dotu izšķirošu devumu ES iecerē pakāpeniski atteikties no fosilā kurināmā no Krievijas un sasniegt klimatneitralitātes mērķi, visā ES ir strauji un vērienīgi jāpāriet uz atjaunīgajiem energoresursiem.

Saskaņā ar plānu REPowerEU īpaša uzmanība būtu jāpievērš dabasgāzes aizstāšanai, lielākā mērogā izvēršot ilgtspējīgu biometāna ražošanu (t. i., pārsvarā no organiskajiem atkritumiem un meža un lauksaimniecības atlikumiem) **un paātrinot atjaunīgā ūdeņraža ieviešanu transporta un rūpniecības nozarē, ko ir grūti dekarbonizēt.**

⁽⁴⁴⁾ Pārvaldības regulas 3. panta 3. punkta d) apakšpunkts.

⁽⁴⁵⁾ Komisijas Ieteikums (ES) 2020/1563 (2020. gada 14. oktobris) par enerģētisko nabadzību (OV L 357, 27.10.2020., 35. lpp).

⁽⁴⁶⁾ Pārvaldības regulas 3. panta 3. punkta d) apakšpunkts.

Atjauninātajos NEKP būtu jāatspoguļo nepieciešamās infrastruktūras un stimulu ieviešana saskaņā ar REPowerEU mērķrādītāju, kas paredz līdz 2030. gadam ražošanu kāpināt līdz 10 milj. tonnu iekšzemes atjaunīgā ūdeņraža un 35 mljrd. m³ ilgtspējīgi saražota biometāna. Turklāt būtu jāappraksta, kādā procesā sauszemes transportā, izmantojot elektrifikāciju un atjaunīgo ūdeņradi, varētu aizstāt no naftas ražoto degvielu. Saskaņā ar mērķi līdz 2030. gadam importēt 10 miljonus tonnu ūdeņraža atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jāatspoguļo arī iniciatīvas vai darbības, kas ir īstenotas vai plānotas, vai starptautiskas partnerības, kas tiks izveidotas vai jau ir izveidotas ar mērķi atvieglot atjaunīgā ūdeņraža importu.

Dalībvalstis tiek arī mudinātas atjauninātajos NEKP integrēt ilgtspējīgas biogāzes un biometāna ražošanas un izmantošanas komponentu, novērtējot valsts potenciālu un nosakot trajektorijas tā realizēšanai līdz 2030. un 2050. gadam ⁽⁴⁷⁾.

Ir vajadzīgs visaptverošs rīcībpolitiku un pasākumu satvars, kas veicina atjaunīgo energoresursu izmantošanu visās relevantajās ekonomikas nozarēs. Ātrāka atjaunīgo energoresursu ieviešana īpaši svarīga ir nozarēm, kurās progress līdz šim ir bijis lēnāks (piemēram, transportam, ēku sektoram un rūpniecībai, it sevišķi grūti dekarbonizējamām rūpniecības nozarēm). Galvenā uzmanība būtu jāpievērš tam, lai veicinātu elektrifikāciju, atjaunīgo energoresursu tehnoloģiju enerģijas uzkrāšanu (arī atjaunīgā ūdens izmantošanu industriālajās nozarēs) un pieprasījuma reakciju, kas palielina energosistēmas elastību un atvieglot atjaunīgo energoresursu integrāciju sistēmā.

Īpašs aspekts, kas sagādā grūtības lielākās daļas atjaunīgās enerģijas projektu izstrādē un īstenošanā un kam būtu jāpievēršas nacionālajā enerģētikas un klimata plānā, ir atļauju piešķiršana. Šajā sakarā dalībvalstīm savas nacionālās rīcībpolitikas un pasākumi būtu jāpieskaņo 2022. gada maija priekšlikumam grozīt Atjaunojamo energoresursu direktīvu ⁽⁴⁸⁾, ES saules enerģijas stratēģijai un ar to saistītajam ieteikumam par atļauju piešķiršanas procedūru paātrināšanu atjaunīgās enerģijas projektiem ⁽⁴⁹⁾.

Atjauninot savus nacionālos plānus, dalībvalstīm būtu jāizstrādā arī pasākumi, kas atvieglotu elektroenerģijas pirkuma līgumu slēgšanu un izcelsmes apliecinājumu izmantošanu. Ar rīcībpolitikām būtu jāpievēršas arī atjaunīgo risinājumu ieviešanai ēkās saskaņā ar priekšlikumu par pārstrādāto Ēku energosnieguma direktīvu, it sevišķi attiecībā uz siltumapgādi (piemēram, siltumsūkņiem) un saules enerģiju uz jumtiem saskaņā ar REPowerEU iecerēm.

2.1.2 *Izvērst strukturālus energoefektivitātes pasākumus*

Energoefektivitātes pasākumi bieži vien mēdz būt lētākais, drošākais un tīrākais līdzeklis, kā samazināt mūsu atkarību no Krievijas fosilā kurināmā importa un nodrošināt taisnīgu pāreju uz tīru enerģiju. Turklāt mazāks enerģijas patēriņš stiprina energoapgādes drošību un sekmē enerģijas uzkrāšanu, palīdz samazināt enerģētisko nabadzību un palielina konkurētspēju pasaules mērogā.

Atjauninātajiem NEKP būtu jāatbilst vērienīgākajām iecerēm, kas ierosinātas pārstrādātajā Energoefektivitātes direktīvā, nodrošinot nacionālo devumu vispārējā ES saistošā mērķrādītāja sasniegšanā un enerģijas patēriņa īpatsvara sasniegšanā tiešā patēriņa sektoros. Atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jāiekļauj arī sīkāka informācija par energotaupības pienākuma aprēķināšanu un metodiku un prasītā informācija par kopējo renovējamo grīdas platību vai līdzvērtīgu ikgadējo enerģijas ietaupījumu publiskā sektora ēkām.

Atjauninātajos nacionālajos plānos ietvertajām energoefektivitātes rīcībpolitikām, pasākumiem un programmām būtu jāaptver visi enerģijas pieprasījuma sektori, ieskaitot (gan dzīvojamā, gan terciāro) ēku sektoru, rūpniecību un transportu. Principam "energoefektivitāte pirmajā vietā" ⁽⁵⁰⁾ vajadzētu būt pamatprincipam, un būtu jāpaskaidro tā piemērošana. Turklāt būtu jānorāda primārās enerģijas faktora aprēķina metodika un aprēķinam izmantotie dati.

⁽⁴⁷⁾ *Implementing the Repower EU Action Plan: investment needs, hydrogen accelerator and achieving the bio-methane targets* ["Rīcības plāna REPowerEU īstenošana: investīciju nepieciešamība, ūdeņraža akcelerators un biometāna mērķrādītāju sasniegšana"], SWD(2022) 230 final, 35. lpp.

⁽⁴⁸⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu, Direktīvu 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti un Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti, COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁹⁾ ES saules enerģijas stratēģija, COM(2022) 221 final. Norādījumi dalībvalstīm par labu praksi, kā paātrināt atļauju piešķiršanas procedūras atjaunīgās enerģijas projektiem un par elektroenerģijas pirkuma līgumu slēgšanas atvieglošanu, SWD(2022) 0149 final.

⁽⁵⁰⁾ Pārvaldības regulas 2. panta 18) punkts.

Attiecībā uz ēkām atjauninātie NEKP būtu jāaskaņo ar atjauninātajām un vērienīgākajām iecerēm un prasībām Ēku energosnieguma direktīvas priekšlikumā un pastiprinātajiem ēku energorenovācijas centieniem ar mērķi divkārtot renovācijas rādītājus (Renovācijas viļņa iniciatīva⁽⁵¹⁾). Atjauninātajos NEKP, ievērojot nacionālajās ilgtermiņa renovācijas stratēģijās izvirzītās apņemšanās, būtu jānorāda, kādi pasākumi veikti, lai pakāpeniski dekarbonizētu ēku fondu, arī atbalstoši finansiālās un tehniskās palīdzības pasākumi, kas ir saistīti arī ar kvalificēta darbspēka pieejamību.

Saskaņā ar REPowerEU un ES paziņojumu par energotaupību⁽⁵²⁾ dalībvalstīm būtu jāiekļauj informācija par savu devumu un to, kā tās īsteno REPowerEU, norādot pasākumus, kas vērsti uz uzvedības maiņu, informatīvas kampaņas un fiskālos pasākumus, kas īstenoti vai plānoti energotaupības veicināšanai.

2.1.3. Pilnvērtīgi atraisīt divējādās — zaļās un digitālās — pārkārtošanās potenciālu

Padziļināta ES energosistēmas digitālā pārveide ir arī REPowerEU un Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanas stūrakmens. Energoefektivitāte un resursefektivitāte, dekarbonizācija, elektrifikācija, nozaru integrācija un energosistēmas decentralizācija prasa milzīgus digitalizācijas centienus.

Dalībvalstis tiek aicinātas apzināt sinerģijas starp valsts darbībām, mērķrādītājiem un mērķiem enerģētikas jomā un digitālajā jomā un apdomāt, kā tos izmantot pilnvērtīgāk, īstenojot rīcībpolitikas un pasākumus saskaņā ar ES rīcības plānu “Energosistēmas digitalizācija”⁽⁵³⁾. Digitalizācijai būs izšķiroša nozīme patērētāju iesaistes veicināšanā un nākotnes energosistēmai piemērotas elektroinfrastruktūras izveidē. Investīcijas elektrotīkla digitalizācijā turklāt dos iespēju energosistēmu pārveidot izmakslietderīgi.

Dalībvalstis tiek arī mudinātas, balstoties uz savu pieredzi ar atvērto un noturības plāniem, meklēt sinerģijas starp NEKP un nacionālajiem digitālās desmitgades stratēģiskajiem ceļvežiem, kas iesniegti saskaņā ar Digitālās desmitgades politikas programmu 2030. gadam⁽⁵⁴⁾, lai nodrošinātu, ka digitālā infrastruktūra un tehnoloģijas veicina ilgtspējīgu, aprītinātu un klimatneitrālu ekonomiku un sabiedrību saskaņā ar Eiropas zaļo kursu. **Dalībvalstis tiek aicinātas apdomāt, kā tās ar digitālās desmitgades procesiem un rīkiem, it sevišķi daudzvalstu projektiem, paātrinās zaļo pārkārtošanos.**

2.2 Integrēt klimatadaptācijas imperatīvus

Ekstrēmi laikapstākļi kļūst aizvien biežāki un smagāki. Kopš sākotnējo NEKP sagatavošanas klimatadaptācijas nozīme visā pasaulē tiek atzīta aizvien plašāk⁽⁵⁵⁾. 2021. gadā Komisija publicēja jaunu ES Klimatadaptācijas stratēģiju, kurā uzsvērts, cik svarīgi ir klimatnoturību integrēt nacionālajās fiskālajās sistēmās un cik liela nozīme ir dabā balstītiem risinājumiem. Eiropas Klimata aktā ir uzsvērts, cik svarīgi ir, lai nozaru pasākumi būtu noturīgi pret klimata pārmaiņu iespējamo nelabvēlīgo ietekmi⁽⁵⁶⁾.

Dalībvalstis tiek aicinātas savos atjauninātajos nacionālajos plānos noteikt pielāgošanās mērķus enerģētikas savienības nacionālo mērķu, mērķrādītāju un devumu panākšanas atbalstam⁽⁵⁷⁾ saskaņā ar ES Klimatadaptācijas stratēģiju. Ar klimata pārmaiņām saistītie riski ir jāintegrē investīciju un plānošanas lēmumos, un ir jāpalielina dalībvalstu pielāgotiesspēja, jāstiprina noturība un jāmazina klimatiskā neaizsargātība. Ņemot vērā klimata pārmaiņu un ekstremālu laikapstākļu nevienmērīgo reģionālo un sociālo ietekmi, svarīgi ir tas, ka pielāgošanās pasākumi, ja tie ir pienācīgi izstrādāti, var nest arī klimatmitigācijas līdzīgus ieguvumus un taisnīgi uzlabot sociālo un ekonomisko noturību. Investīcijām klimata pārmaiņu mīkstināšanā ir jābūt klimatdrošām.

⁽⁵¹⁾ Paziņojums “Eiropas Renovācijas vilnis”, COM(2020) 662 final.

⁽⁵²⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES plāns “Energotaupība””, COM(2022) 240 final.

⁽⁵³⁾ “Energosistēmas digitalizācija: ES rīcības plāns”, COM(2022) 552.

⁽⁵⁴⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam, ar ko izveido politikas programmu “Digitālās desmitgades ceļš” 2030. gadam, COM(2021) 574 final.

⁽⁵⁵⁾ Piemēram, ANO Klimata samitā, Globālajā adaptācijas samitā un dažādās UNFCCC un Parīzes nolīguma Pušu konferencēs.

⁽⁵⁶⁾ Saskaņā ar Eiropas Klimata akta 5. pantu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka klimatadaptācijas rīcībpolitikas ir saskaņotas, savstarpēji atbalstošas un sniedz papildu ieguvumus nozaru rīcībpolitikām, un jācenšas panākt, lai pielāgošanās klimata pārmaiņām konsekvētāk tiktu integrēta visās rīcībpolitikas jomās.

⁽⁵⁷⁾ Pārvaldības regulas 4. panta a) punkta 1. apakšpunkta iii) punkts un I pielikums.

Ja iespējams, pielāgošanās mērķi būtu jākvantificē un skaidri jāsaista ar konkrētajiem enerģētikas savienības mērķiem un rīcībpolitikām, ko tie atbalsta. Atsauces uz nacionālo pielāgošanās stratēģiju vai plānu varētu iekļaut attiecīgajās atjaunināto NEKP rīcībpolitikā un pasākumu nodaļas sadaļās. Piemēram, atjauninātajos NEKP varētu noteikt, kādi pasākumi aizsargās zemes izmantojuma oglekļa sekvestrēšanas potenciālu (dekarbonizācijas dimensija), elektroenerģijas ražošanas jaudu (enerģētiskās drošības dimensija) vai dzīvojamo ēku energotaupību (energoefektivitātes dimensija) tādu notikumu perspektīvā kā ūdens resursu pārslogojums un ūdens trūkums, sausums, plūdi, meža ugunsgrēki vai karstuma viļņi. Var aprakstīt plānotos un īstenotos dabā balstītos risinājumus, kā arī to faktisko vai paredzamo klimatadaptīvo ietekmi (piemēram, aizsardzību pret pārtuksnešošanu, pilsētu pārkaršanu, plūdiem utt.). Īpašs uzsvars būtu jāliek uz ūdeni, it sevišķi uz energosistēmu noturību pret strukturālu vai sezonālu ūdens trūkumu. Var apsvērt arī inovatīvas pieejas, piemēram, apdrošināšanas polises un fiskālos pasākumus klimatisko zaudējumu apdrošinātības deficīta novēršanai, kā arī investīcijas, kuru mērķis ir saglabāt biodaudzveidību, kas veicinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām.

2.3 Uzlabot zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoru darbības plānošanu

Zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoriem būs izšķirīga nozīme ES klimatneitralitātes un adaptācijas mērķu sasniegšanā — tie var palīdzēt ievērojami samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, palielināt oglekļa piesaistījumus un nostiprināt ekosistēmu pakalpojumus noturības uzlabošanai. ES oglekļa piesaistītājs pastāvīgi sarūk. Tam par cēloni ir tādi faktori kā koksnes pieprasījuma pieaugums, tas, ka meži sasniedz mežizstrādei vajadzīgo briedumu, un meža traucējumu pieaugums. Tajā pašā laikā progress emisiju samazināšanā ES lauksaimniecības nozarē ir apstājis, neraugoties uz augošo atbalstu klimatrīcībai. Lielu siltumnīcefekta gāzu emisiju avoti lauksaimniecības nozarē ir metāna emisijas no lauksaimniecības dzīvniekiem — gan no gremošanas traktā notiekošās fermentācijas, gan no kūtsmēslu apsaimniekošanas — un dislāpekļa oksīda emisijas no ķīmisko mēslošanas līdzekļu izmantošanas un kūtsmēslu apsaimniekošanas.

Kā izklāstīts 1.1. sadaļā, **atjauninātajos NEKP, nosakot trajektoriju uz nacionālajiem mērķrādītājiem, būtu jāatspoguļo vērienīgākas ieceres, kas ierosinātas ZIZIMM regulas pārskatīšanas sakarā.** Nacionālajos plānos būtu jānorāda, kā valsts plāno palielināt savu zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoru devumu palielinātā ES klimata mērķrādītāja sasniegšanā, izmantojot rīcībpolitikas un pasākumus un vērienīgākas ieceres. Dalībvalstīm mitīgācijai, adaptācijai un dabas atjaunošanas pasākumi būtu labāk jāintegrē zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoros, ņemot vērā arī saistītas iniciatīvas biodaudzveidības un bioenerģijas jomā. Pavisam nesen pieņemtais Dabas atjaunošanas akta priekšlikums⁽⁵⁸⁾ skar arī zemes apsaimniekošanas aspektus, kas attiecas uz klimata pārmaiņu mīkstināšanu un pielāgošanos tām.

Rīcībpolitikām un pasākumiem būtu jāatspoguļo vērienīgākas klimatadaptācijas un klimatmitīgācijai ieceres, aptverot gan CO₂ emisijas, gan emisijas, kas nav CO₂ emisijas, un oglekļa piesaistījumus, tādās jomās kā energoefektivitāte, atjaunīgās enerģijas ražošana un izmantošana un ekosistēmu saglabāšana, aizsardzība un atjaunošana.

4. ierāmējums. Atjaunināto NEKP saturs, kas saistīts ar ZIZIMM. Šādu darbību plānošana un kvantificēšana:

- apzināšana, kādi informācijas vākšanas un monitoringa sistēmas uzlabojumi vajadzīgi efektīvu rīcībpolitiku izvēlei, izstrādei un īstenošanai zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektorā (piemēram, satelītattēli). Sistēmā būtu jānodrošina rezultatīva īstenošana attiecībā uz mērķiem aizsargāt un atjaunot ekosistēmas;
- to siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana lauksaimniecības nozarē, kas nav CO₂, arī no fermentācijas gremošanas traktā, kūtsmēslu apsaimniekošanas un mēslošanas līdzekļu apsaimniekošanas;
- neto piesaistījumu palielināšana zemes izmantojuma, mežsaimniecības un lauksaimniecības sektoros, arī ar oglekļa saistīgu lauksaimniecību, un plašāka ilgliegtājam oglekli saturošu materiālu (piemēram, koksnes būvzīdniecībai) izmantošana, īpašu uzmanību pievēršot integrētām pieejām, piemēram, dabā balstītiem risinājumiem, lai veicinātu arī virzību uz ekosistēmu aizsardzības un atjaunošanas mērķiem, kā arī citiem vidiskajiem mērķiem (tādiem kā biodaudzveidība, nulles piesārņojums, dabas resursu izsīkšanas apturēšana);
- ar biomasu saistītu energoefektivitātes pasākumu popularizēšana un īstenošana, arī biobāzētu izolācijas materiālu nodrošināšana.

⁽⁵⁸⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par dabas atjaunošanu, COM(2022) 304 final.

2.4 Risināt metāna emisiju problēmu

Komisija dalībvalstis mudina to atjauninātajos NEKP noteikt nozariskos metāna emisiju mazināšanas mērķus un mērķrādītājus un attiecīgās rīcībpolitikas un pasākumus, ņemot vērā ES Metāna stratēģijas⁽⁵⁹⁾ mērķus.

Metāna emisiju samazināšana tieši palīdz mazināt sasilšanas tempu. Turklāt, tā kā metāns ir ozona prekursors, tā mazināšana mazina arī gaisa piesārņojumu. Metāna globālās sasilšanas potenciāls 100 gadu griezumā ir 28 reizes lielāks nekā CO₂. Eiropas Savienībā vairāk nekā pusi antropogēnisko metāna emisiju rada lauksaimniecība, un lauksaimniecības dzīvnieki rada 54 % visu ES metāna emisiju (vairāk nekā 6 % no visām ES SEG emisijām)⁽⁶⁰⁾. Aptuveni ceturtdaļa metāna emisiju rodas no cietajiem atkritumiem un notekūdeņiem un gandrīz piektā daļa — enerģētikā.

Uz metānu attiecas Kopīgo centienu regula⁽⁶¹⁾, kas dalībvalstīm dod rīcības brīvību izvēlēties piemērotas rīcībpolitikas metāna emisiju mazināšanai. Turklāt ES ir vairākas nozariskas rīcībpolitikas, kas palīdz mazināt metāna emisijas⁽⁶²⁾, piemēram, kopējā lauksaimniecības politika, Atkritumu poligonu direktīva un pārstrādāti vai pārstrādājami tiesību akti — Rūpniecisko emisiju direktīva, Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva un Atjaunojamo energoresursu direktīva, kā arī ierosinātā Regula par metāna emisiju samazināšanu enerģētikas sektorā.

5. ierāmējums. Metāna emisiju mazināšanas rīcībpolitiku un pasākumu piemēri

- **Lauksaimniecība.** Ieviest stimulus selekcijai, kas uzlabo veselību un auglību, barības pārvaldībai un lopbarības piedevām, kas mazina metāna rašanos gremošanas traktā notiekošajā fermentācijā, vienlaikus nepieļaujot nevēlamu ietekmi uz citām vidiskām problēmām, piemēram, amonjaka emisijām; popularizēt lietderīgus kūtsmēsļu uzglabāšanas paņēmienus (piemēram, šķīdriemēslu dzesēšanu, šķīdriemēslu paskābināšanu, kūtsmēsļu un šķīdriemēslu krātuvju noseģšanu, emisiju robežvērtību un monitoringa prasību ieviešanu) un anaerobisko noārdīšanu ar biogāzes atgūšanu, lai mazinātu metāna emisijas no kūtsmēsļu apsaimniekošanas, kam papildu ieguvums būtu mazāka atkarība no dabasgāzes importa un amonjaka emisiju nepieļaušana; veicināt ilgtspējīgāku uzturu ar mazāk sarkanās gaļas un pārstrādātas gaļas un vairāk augu valsts proteīnu avotu.
- **Cietie atkritumi un notekūdeņi.** Samazināt organisko atkritumu apglabāšanu poligonos, pilnībā un ātri īstenojot tiesību aktus par atkritumiem un poligoniem; veikt atdalīšanu avotā un anaerobisko noārdīšanu ar biogāzes atgūšanu, lai mazinātu metāna emisijas no cietajiem atkritumiem; veikt dūņu anaerobisko noārdīšanu ar biogāzes atgūšanu, lai mazinātu metāna emisijas no notekūdeņiem.
- **Enerģētika.** Saskaņā ar ierosināto regulu par metāna emisiju samazināšanu⁽⁶³⁾ ir jāuzlabo metāna emisiju mērīšana, ziņošana un verifikācija enerģētikas nozarē un emisijas jāmazina, īstenojot obligātu noplūžu atklāšanu un novēršanu, kā arī aizliegumu tās novadīt atmosfērā un sadedzināt lāpā.

2.5 Integrēt CO₂ ilgtermiņa ģeoloģisko uzglabāšanu

Dalībvalstis tiek mudinātas savos atjauninātajos NEKP norādīt, ko plānots darīt, lai industrijas varētu savas procesu emisijas uztvert un pastāvīgi uzglabāt ģeoloģiskās uzglabāšanas vietās saskaņā ar Direktīvu 2009/31/EK. Lai sasniegtu klimatneitralitātes mērķi, visas ES atlikušās siltumnīcefekta gāzu emisijas un piesaistījumi grūti dekarbonizējamās nozarēs Eiropas Savienībā vēlākais līdz 2050. gadam jālīdzsvaro un pēc tam Eiropas Savienībā jāpanāk negatīva emisiju bilance.

⁽⁵⁹⁾ ES Metāna stratēģija, COM(2020) 663 final.

⁽⁶⁰⁾ Eiropas Vides aģentūra.

⁽⁶¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/842 (2018. gada 30. maijs) par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības (OV L 156, 19.6.2018., 26. lpp).

⁽⁶²⁾ Piemēram, kopējā lauksaimniecības politika, Atkritumu poligonu direktīva un pārstrādāti vai pārstrādājami tiesību akti — Rūpniecisko emisiju direktīva, Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva un Atjaunojamo energoresursu direktīva.

⁽⁶³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par metāna emisiju samazināšanu enerģētikas sektorā un ar ko groza Regulu (ES) 2019/942, COM(2021) 805 final.

Vairākām darbībām, arī energoietilpīgām nozarēm, piemēram, cementa, dzelzs un tērauda, alumīnija, pulpas un papīra un rafinēšanas rūpnīcām, kā arī lauksaimniecībai ir raksturīgas procesu emisijas no pašiem ražošanas procesiem. Oglekļa uztveršana un uzglabāšana vai oglekļa uztveršana un izmantošana var dot būtisku ieguldījumu šo nozaru emisiju mazināšanā.

Turklāt tā var palīdzēt piesaistīt CO₂ no atmosfēras, radot oglekļa piesaistījumus, ar tādām tehnoloģijām kā bioenerģija ar oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu (BECCS) un tieša atmosfēriskā oglekļa uztveršana (DACCS). Atjauninātajos NEKP būtu jāpievēršas BECCS ieviešanai, pilnībā ņemot vērā ierobežojumus, kas saistīti ar ilgtspējīgu biomasu, un tās pieejamību.

6. ierāmējums. Mērķu, mērķrādītāju un devumu noteikšana oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas jomā.

Dalībvalstis tiek mudinātas sniegt šādas ziņas:

- ikgadējās agregētās prognozes par to, kādas raksturīgās procesu emisijas būs jāmazina, izmantojot CO₂ uztveršanu;
- ikgadējais biogēniskā un tiešā gaisa CO₂ daudzums, kas būs pieejams CO₂ ģeoloģiskajai uzglabāšanai;
- ikgadējā ģeoloģiskā CO₂ uzglabāšanas jauda, ko iespējams darīt operacionāli pieejamu;
- ikgadējā CO₂ uzglabāšanas jauda, kas varētu kļūt pieejama pēc ogļūdeņražu rezervuāru ekspluatācijas beigām;
- ziņas par plānoto CO₂ transportēšanas infrastruktūru;
- ziņas par to, kāds publiskais finansējums ir pieejams investīcijām CO₂ uztveršanā, transportēšanā un uzglabāšanā;
- ziņas par jebkādiem citiem pasākumiem, kas atbalstītu ilgtermiņa ģeoloģiskās CO₂ uzglabāšanas risinājumu ieviešanu.

2.6 Stiprināt pētniecības, inovācijas un konkurētspējas dimensiju

Ņemot vērā sākotnējo NEKP 2020. gada novērtējumu ⁽⁶⁴⁾ un pašreizējos ģeopolitiskos apstākļus un jaunākās rīcībpolitiskās norises, dalībvalstis tiek aicinātas savos atjauninātajos plānos stiprināt pētniecības, inovācijas un konkurētspējas dimensiju.

Sekmīgai pētniecībai un inovācijai tīras enerģijas un mazoglekļa tehnoloģiju jomā ir vajadzīgs pietiekams skaits ekspertu un uzņēmēju kombinācijā ar ES, valstu un reģionālo programmu sinerģisku izmantojumu. Lai stiprinātu ES konkurētspēju un sasniegtu zaļā kursa mērķus, ir katrā ziņā vajadzīgi skaidri nacionālie pētniecības un inovācijas mērķrādītāji un mērķi 2030. gada (un attiecīgā gadījumā 2050. gada) perspektīvā, pastiprināta sadarbība starp dalībvalstīm un pastāvīga nacionālo pētniecības un inovācijas darbību apsekošana. Šie elementi ir būtiski arī tālab, lai izdotos pārvarēt plaisu starp pētniecību un inovāciju un ieviešanos tirgū, stiprināt ES konkurētspēju un galu galā ātrāk ieviest tehnoloģijas, kas, paredzams, varētu pozitīvi ietekmēt virzību uz zaļā kursa mērķiem. Pētniecības un inovācijas stratēģijās būtu jāiekļauj un jānostiprina arī ar tehnoloģijām nesaistīti, starpdisciplināri aspekti, kam ir kritiski svarīga nozīme ekoloģiskās un enerģētiskās pārkārtošanās paātrināšanā, uzvedības maiņas, klimatiski atbildīga dzīvesveida stimulēšanā, institucionālu, ar pārvaldi saistītu un rīcībpolitisku inovāciju veicināšanā ar mērķi radīt labvēlīgus priekšnosacījumus pārejai uz klimatneitralitāti.

Atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jāapraksta dalībvalstu mērķi un rīcībpolitikas, ar ko iecerēts veicināt komerciāli pieejamu mazoglekļa tehnoloģiju, aprīkojuma un komponentu ražošanas izvēršanu plašākā mērogā (piemēram, atspoguļojot pašreizējo situāciju un investīciju tendences, pievienoto vērtību) to teritorijā, kā arī mērķi un rīcībpolitikas, ar ko iecerēts to panākt, īstenojot dažādošanas centienus trešās valstīs. Plānā REPowerEU norādīts, ka, lai sasniegtu tā mērķus, jādažādo atjaunīgās enerģijas aprīkojuma un kritiski svarīgo izejvielu piegāde, jāmazina nozaru atkarība citai no citas, jānovērš problemātiskie punkti piegādes ķēdēs un jāpaplašina ES tīrās enerģijas tehnoloģisko risinājumu ražošanas jauda. Atjauninātajos NEKP būtu labāk jāatspoguļo vajadzības, kas saistītas ar ražošanas jaudu un industriālajām vērtības ķēdēm svarīgās mazoglekļa energotehnoloģijās.

⁽⁶⁴⁾ "Nacionālo enerģētiskās un klimata plānu ES mēroga novērtējums. Kā sekmēt zaļo pārkārtošanos un veicināt ekonomikas atveseļošanu ar integrētiem enerģētiskās un klimata plāniem".

7. ierāmējums. Paraugprakse pētniecības, inovācijas un konkurētspējas dimensijas uzlabošanai

- Noskaidrot un aprakstīt, kāda tīrās enerģijas pētniecība un inovācija vajadzīga, lai sasniegtu enerģētikas un klimata mērķus, ņemot vērā arī vidiskās ietekmes un taisnīgas pārkārtošanās aspektus ⁽⁶⁵⁾, kā arī zaļās pārkārtošanās sociālekonomiskās ietekmes novērtējumu.
- Aprakstīt nacionālos pētniecības un inovācijas mērķus un finansēšanas mērķrādītājus, kas atspoguļo konkrētus un kvantitatīvus ceļus, kā sasniegt 2030. un 2050. gada mērķus attiecībā uz konkrētām svarīgām tīrās enerģijas tehnoloģijām un oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu.
- Integrēt tīrās enerģijas vērtības ķēžu rūpnieciskos posmus, piemēram, pievērsties atjaunīgo energoresursu tehnoloģisko risinājumu ražošanas jaudai, tādējādi atbalstot arī Eiropas rūpniecības konkurētspēju.
- Izpētīt sinerģijas starp attiecīgajiem valstu fondiem un darbībām, ar inovācijas platformām un energotehnoloģiju stratēģiskā (SET) plāna īstenošanas darba grupām un attiecīgā gadījumā ar četrām ES zaļā kursa misijām ⁽⁶⁶⁾.
- Uzlabot sadarbību starp SET plāna valstīm, it sevišķi (bet ne tikai) ar programmas “Apvārsnis Eiropa” Partnerību pārejai uz tīru enerģiju.
- Aprakstīt, kā uzlabot sadarbību ar globālajiem partneriem tīrās enerģijas pētniecības un inovācijas jomā.
- Uzlabot atbalstu un piekļuvi finansējumam uzņēmējdarbības inovācijai, arī jaunuzņēmumiem, augošiem uzņēmumiem un MVU.
- Tīrās enerģijas un mazoglekļa tehnoloģiju vērtības ķēžu ražošanas izvērsanu lielākā mērogā un ražošanas jaudas dažādošanu integrēt nacionālajos konkurētspējas mērķos un rīcībpolitikās un pasākumos.
- Integrēt pārejai uz tīru enerģiju vajadzīgo prasmju pilnveidi, veidojot saites, piemēram, ar Prasmju pilnveides pakta atjaunīgās enerģijas jomā.
- Integrēt reciklējamības un apritīguma jēdzienus un nepieciešamību samazināt atkarību un rezultātīvi dažādot tīrās enerģijas tehnoloģisko risinājumu ražošanai vajadzīgo importējamo izejvielu, komponentu sagādi.
- Izpētīt un aprakstīt, kā uzlabot tīrās enerģijas tehnoloģiju konkurētspēju pasaules tirgū, norādot galvenos virzītājspēkus un izaicinājumus gan iekšējā, gan globālajā tirgū.

2.7 Integrēt klimatneitralitātes mērķi

Dalībvalstīm, izmantojot nacionālo ilgtermiņa stratēģiju iestrādes, atjauninātajos NEKP ir jāiekļauj elementi, kas uzlabo saskanību un konsekveni ar ES klimatneitralitātes mērķi. Lai nodrošinātu konsekveni un saskanību ar ES klimatneitralitātes mērķi, ar Eiropas Klimata aktu tika grozīta Pārvaldības regula, lai klimatneitralitātes mērķi iekļautu attiecīgajos Pārvaldības regulas noteikumos ⁽⁶⁷⁾. Elementi un tas, kā dalībvalstis var uzlabot saskanību un konsekveni:

- novērtējot plānoto rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi, analizē atbilstību ES klimatneitralitātes mērķim, kas noteikts Klimata akta 2. panta 1. punktā (Pārvaldības regulas 3. panta 2. punkta f) apakšpunkts);
- gatavojot plāna analītisko pamatu, apraksta, kā esošās rīcībpolitikas un pasākumi un plānotās rīcībpolitikas un pasākumi palīdz sasniegt ES klimatneitralitātes mērķi, kas noteikts Klimata akta 2. panta 1. punktā (Pārvaldības regulas 8. panta 2. punkta e) apakšpunkts un Pārvaldības regulas 1. pielikuma 1. daļas B iedaļas 5.5. punkts);

⁽⁶⁵⁾ Padomes lēmums 2022. gada 16. jūnijs par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35. lpp).

⁽⁶⁶⁾ “Pielāgošanās klimata pārmaiņām”, “Mūsu okeāna un ūdeņu atjaunošana”, “Klimatneitrāls un viedas pilsētas”, “Augsnes kurss Eiropai”.

⁽⁶⁷⁾ Eiropas Klimata akta 13. pants.

— nosakot ar siltumnīcefekta gāzu emisijām un piesaistījumiem saistītās rīcībpolitikas un pasākumus, sniedz perspektīvu virzībai uz ES klimatneitralitātes mērķi (Pārvaldības regulas I pielikuma 1. daļas A iedaļas 3.1.1. punkta i) apakšpunkts).

3 Transversāli jautājumi, kam jāpievērš uzmanība, atjauninot NEKP

3.1 Izmantot ar sākotnējiem NEKP gūto pieredzi

Dalībvalstu iesniegtie sākotnējie nacionālie enerģētikas un klimata plāni veido pamatu Eiropas zaļā kursa un plāna REPowerEU ieceru vēriena kāpināšanai un mērķu sasniegšanai. To sagatavošana notika atbilstoši Pārvaldības regulā izklāstītajam iteratīvajam procesam, kura pamatā bija plašas apspriedes starp Komisiju un dalībvalstīm, kā arī apspriedes ar ieinteresētajām personām un pilsonisko sabiedrību. Komisija pirmos plānu projektus novērtēja individuāli un ES līmenī ⁽⁶⁸⁾ un dalībvalstīm sniedza ieteikumus ⁽⁶⁹⁾ par plānu pabeigšanu. Galīgie plāni tika iesniegti līdz 2019. gada 31. decembrim (daži gan ar kavēšanos), un Komisija galīgos plānus novērtēja individuāli un agregēti ⁽⁷⁰⁾.

3.1.1 Uzlabot nacionālos enerģētikas un klimata plānus 2030. gadam

“Visas valdības pieeja” ir svarīga sākotnējo plānu sagatavošanas daļa un viens no Pārvaldības regulas pamatprincipiem. Tā palīdz uzlabot konsekvenci visās piecās Enerģētikas savienības dimensijās un rada sinerģiju starp dažādām rīcībpolitikas jomām.

Dalībvalstis tiek aicinātas, atjauninot savu integrēto nacionālo plānu projektus un galīgās redakcijas, uzrunāt visas attiecīgās iestādes un ieinteresētās personas. Šīm attiecīgajām iestādēm būtu jāsadarbojas pāri katras iestādes portfeļu robežām, lai atjauninātu nacionālos plānus un sasniegtu enerģētikas savienības, Eiropas zaļā kursa, Eiropas pusgada, Atveseļošanas un noturības mehānisma, plāna REPowerEU un citu ES enerģētikas un klimata rīcībpolitiku kopīgos mērķus. Šādam procesam būtu jānodrošina, ka iestādes uzņemas atbildību par integrēto nacionālo plānu īstenošanu.

Dalībvalstis tiek mudinātas par pamatu ņemt savus sākotnējos nacionālos plānus, vienlaikus pilnībā ņemot vērā saistīto Komisijas veikto novērtējumu.

3.1.2 Sinerģija ar integrētajiem progresā ziņojumiem

Dalībvalstis tiek mudinātas, sagatavojot atjauninātos NEKP, izmantot pirmos integrētos nacionālos enerģētikas un klimata progresā ziņojumus (NEKPZ). Ziņojumus var izmantot, lai i) palīdzētu aprakstīt pašreizējo situāciju, arī klimatadaptācijas aspektā; ii) aplēstu, cik vēl jāizdara, lai sasniegtu pirmajos nacionālajos plānos izvirzītos mērķus, mērķrādītājus un devumus, un iii) izdarītu secinājumus par NEKPZ ietvertu rīcībpolitiku un pasākumu un investīciju pietiekamību katrā dimensijā un nozarē, arī to ietekmi uz gaisa kvalitāti un gaisa piesārņotāju emisijām.

Dalībvalstis līdz 2023. gada 15. martam pirmo reizi Komisijai iesniegs NEKPZ ⁽⁷¹⁾. Progresā ziņošana un monitorings ir divi no galvenajiem Pārvaldības regulas elementiem. NEKPZ palīdzēs sagatavot pierādījumus balstītu novērtējumu par progresu sākotnējo NEKP īstenošanā, tā palīdzot apzināt jomas, kurās iespējami uzlabojumi. Progresā ziņošanas un monitoringa formāts tika izstrādāts, lai analizētu enerģētikas un klimata rīcībpolitiku īstenošanu NEKP, paturot prātā vajadzību mazināt administratīvo slogu dalībvalstīm un Komisijai.

⁽⁶⁸⁾ “Vienoti virzībā uz enerģētikas savienības un klimata pasākumu realizēšanu: liekot pamatus sekmīgai pārejai uz tīru enerģiju”, COM(2019) 285. Sk. arī Economidou, M., Ringel, M., Valentova, M., Zancanella, P., Tsemekidi Tzeiranak, S., Zangheri, P., Paci, D., Ribeiro Serrenho, T., Palermo, V. un Bertoldi, P., *National Energy and Climate Plans for 2021-2030 under the EU Energy Union*, EUR 30487 EN, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2020, ISBN 978-92-76-27013-3, doi:10.2760/678371, JRC122862.

⁽⁶⁹⁾ Nacionālie enerģētikas un klimata plāni | Eiropas Komisija (europa.eu).

⁽⁷⁰⁾ “Nacionālo enerģētikas un klimata plānu ES mēroga novērtējums. Kā sekmēt zaļo pārkārtošanos un veicināt ekonomikas atveseļošanu ar integrētiem enerģētikas un klimata plāniem”, COM(2020) 564.

⁽⁷¹⁾ Saskaņā ar Pārvaldības regulas 17.–25. pantu.

Informācija, kas savākta ziņošanai par progresu, var noderēt atjaunināto nacionālo plānu analītiskajā daļā, kā arī plānotajās rīcībpolitikās un pasākumos. Tomēr, atsaucoties uz elektroenerģijas un gāzes tirgiem, enerģijas cenām un pašreizējo cenas elementu sadalījumu (enerģijas, tīkla, nodokļu/nodevu cenu komponentos), dalībvalstīm būtu jāsniedz atjaunināta analīze salīdzinājumā ar NEKPZ iesniegšanas laiku.

3.2 *Agrīna un iekļaujoša sabiedrības iesaiste saskaņā ar Orhūsas Konvenciju*

Tāpat kā sākotnējo plānu gadījumā, dalībvalstīm NEKP jāatjaunina dialogā ar vietējām iestādēm, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem, nozaru darījumu aprindām, investoriem un citām ieinteresētajām personām. Pārvaldības regulas 10. pantā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir sabiedrībai jānodrošina agrīna un reālas iespējas iesaistīties NEKP izstrādē. Dalībvalstis ir Orhūsas konvencijas puses⁽⁷²⁾, tāpēc tām ir pienākums nodrošināt, ka sabiedrībai, balstoties uz atklātības un godīguma principiem, tiek dotas agrīnas un reālas iespējas piedalīties atjaunināto nacionālo plānu projektu sagatavošanā⁽⁷³⁾. Konkrētāk, jānodrošina sabiedrībai saprātīgs laiks piedalīties dažādajos posmos un ar to jāapspriežas, kad vēl ir iespējami visi risinājumi⁽⁷⁴⁾. Pienācīga apspriešanās nozīmē, ka apspriešanās perioda sākumā sabiedrībai ir piekļuve visiem relevantajiem dokumentiem, ziņojumiem un pieņēmumiem. Dalībvalstis tiek aicinātas apdomāt paraugpraksi, piemēram, apspriešanos izveidot, izmantojot īpašu NEKP vietni, kurā ir visa informācija.

Saskaņā ar Pārvaldības regulas 11. pantu dalībvalstīm ir jāizveido klimata un enerģētikas daudzlīmeņu dialogs. Tām ir jānodrošina platforma, kurā ar ieinteresētajām personām apspriest dažādos iespējamos enerģētikas un klimata rīcībpolitiku un Klimata aktā nospraustā ES klimatneitralitātes mērķa sasniegšanas scenārijus⁽⁷⁵⁾. Dalībvalstis NEKPZ ziņos par progresu šā dialoga izveidē. Attiecībā uz sabiedriskajām apspriešanām dalībvalstis tiek mudinātas stiprināt daudzlīmeņu dialogu un sadarboties ar reģionālajām un vietējām personām un grupām, kas var ierosināt konkrētus pasākumus. Tām būtu arī jāizpēta sinerģija ar esošajiem forumiem, piemēram, ES Pilsētas mēru paktu. Dalībvalstīm ir arī jānodrošina pilnīga un savlaicīga apspriešanās ar sociālajiem partneriem un to iesaiste saskaņā ar relevantajiem valsts noteikumiem un praksi. Iedarbīgu enerģētikas un klimata rīcībpolitiku izstrādē saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pilāra principiem būtiska nozīme ir sociālajam dialogam un visu sabiedrību aptverošai pieejai.

Atjauninātajos NEKP dalībvalstīm ir jāiekļauj kopsavilkums par apspriešanos un sabiedrības viedokli vai provizoriskajiem viedokļiem. Dalībvalstīm būtu jāpaskaidro, kā sabiedrības viedoklis ņemts vērā pirms nacionālo plānu projektu un galīgo plānu iesniegšanas. Dalībvalstīm būtu arī jāapraksta, kā sabiedrībai dota iespēja šajā procesā piedalīties caurredzami un taisnīgi.

3.3 *Stiprināt reģionālo sadarbību, lai labāk koordinētu rīcību un veicinātu solidaritāti*

Dalībvalstis tiek mudinātas, gatavojot atjauninātos valsts plānus, stiprināt reģionālo sadarbību. Ciktāl iespējams, ir ieteicams sādu sadarbību koordinēt, izmantojot izveidoto reģionālās sadarbības forumu. Vajadzības gadījumā atbalstu var sniegt arī reģionālās grupas, kas izveidotas ES Enerģijas iepirkuma platformas ietvaros⁽⁷⁶⁾, kā arī reģionālās riska grupas, kas saistītas ar gāzes piegādes drošību ES tirgū. Lai gan pārvaldības mehānisms ir izstrādāts, lai veicinātu sadarbību starp dalībvalstīm pārrobežu un reģionālā līmenī⁽⁷⁷⁾, dalībvalstis sākotnējo NEKP sagatavošanas laikā neizmantoja visu reģionālās sadarbības potenciālu.

Dalībvalstis tiek arī mudinātas brīvprātīgi iesaistīties savu NEKP daļu kopīgā izstrādē gan teritoriālā, gan nozariskā līmenī. Tā ir iespēja atvieglot administratīvo slogu dalībvalstīm un uzlabot NEKP saturu. Komisija ir gatava šo sadarbību atvieglot, ja dalībvalstis to lūdz atjaunināto NEKP projekta sagatavošanas laikā. Reģionālā sadarbība enerģētikas un klimata rīcībpolitiku jomā dod iespēju izpētīt, ar kādām sinerģijām sekmīgi sasniegt nacionālos enerģētikas un klimata mērķus, nodrošinot, ka plāni ir saskanīgāki. Koordinācijas jomas var ietvert,

⁽⁷²⁾ Orhūsas konvencija (europa.eu).

⁽⁷³⁾ Orhūsas konvencijas 6. pants.

⁽⁷⁴⁾ Orhūsas konvencijas 7. pants.

⁽⁷⁵⁾ Programmas LIFE ietvaros finansētā projekta NECPPlatform mērķis ir sešas ES dalībvalstis (Bulgāriju, Franciju, Horvātiju, Itāliju, Portugāli un Rumāniju) atbalstīt pastāvīgu klimata un enerģētikas daudzlīmeņu dialoga platformu izveidē un pārvaldībā, tām palīdzot ievērot Pārvaldības regulas 11. pantu, veicinot enerģētikas un klimata rīcībpolitiku vertikālo un horizontālo integrāciju. Sīkāka informācija: Finansējums un iepirkumi (europa.eu).

⁽⁷⁶⁾ ES Enerģijas iepirkuma platforma (europa.eu).

⁽⁷⁷⁾ Pārvaldības regulas 12. pants.

piemēram, kopīgus projektus vai atbalsta shēmas, kas attiecas uz atjaunīgajiem resursiem (piemēram, saskaņīgi termiņi un pasākumi kopīgas shēmas izveidei), un konsekventas pieejas atjaunīgās enerģijas plašākai apguvei reģionā vai sadarbībai SET plāna satvarā.

Dalībvalstis tiek aicinātas savos atjaunināto nacionālo plānu projektos apkopot reģionālo apspriežu iznākumus, arī citu dalībvalstu komentārus, un paskaidrot, kā šie komentāri ņemti vērā.

Dalībvalstis tiek arī aicinātas iesaistīt reģionālos partnerus, lai nodrošinātu konsekventu plānošanu un novērstu riskus, kas saistīti ar piegādes drošību. Tas ir svarīgi arī tāpēc, lai nodrošinātu pietiekamas elektroinfrastruktūras un enerģijas pārvades infrastruktūras ieviešanu (fiziskā dimensija), kā arī veicinātu tirgus integrāciju. Nesenās enerģētikas rīcībpolitikas norises ir apliecinājušas, ka ir vajadzīga reģionālā sadarbība, lai palielinātu energosistēmas noturību un sagatavotību un paātrinātu pāreju uz tīru enerģiju. Pašlaik vairāk nekā jebkad agrāk reģionālā sadarbība un Eiropas solidaritāte ir spēcīgākais ES resurss, kas palīdzēs panākt dažādotu energoapgādi, stiprināt NEKP enerģētiskās drošības dimensiju un galu galā stiprināt enerģētikas savienības noturību pret satricinājumiem. Lai veicinātu reģionālo sadarbību, Komisija publicē īpašus norādījumus par izmaksu un ieguvumu sadali atjaunīgās enerģijas sadarbības projektos.

Komisija dalībvalstis aicina atjaunināto nacionālo plānu projektos apkopot informāciju par to dalību ES Enerģijas iepirkuma platformā un rīcību, kas varētu izrietēt no šā darba. ES Enerģijas iepirkuma platforma tika izveidota, lai koordinētu darbu pie ES gāzes piegāžu dažādošanas tā, ka varētu atteikties no Krievijas avotiem. Tas daļēji ietvers brīvprātīga gāzes un atjaunīgā ūdeņraža ES sagādes mehānisma izveidi tā, ka tiktu optimāli izmantota ES kolektīvā politiskā un tirgus ietekme. Turklāt ir izveidotas piecas reģionālās grupas (Dienvidaustrumeiropa, Vidusaustrumeiropa, ziemeļrietumi, dienvidrietumi un Baltijas valstis), kas izstrādās rīcības plānus ES Enerģētikas platformas centienu īstenošanai praksē.

3.4 ***Izpētīt visu potenciālu, ko paver sinerģijas un savstarpējās saiknes ar citiem zaļās un taisnīgās pārkārtošanās plānošanas instrumentiem***

Atjauninājumiem NEKP būtu jāatspoguļo jaunie plānošanas finansēšanas instrumenti, kas izveidoti kopš pirmo galīgo NEKP iesniegšanas 2019. gadā. Piekļuve daļai līdzekļu ir atkarīga no tā, vai ir apstiprināti īpaši dalībvalstu plāni. Nacionālajos enerģētikas un klimata plānos konsekventi un integrēti jāatspoguļo visas relevantās rīcībpolitikas un pasākumi, kas palīdz sasniegt nacionālos enerģētikas un klimata mērķus, mērķrādītājus un devumus, arī darbības un finansēšanas iespējas, kas izriet no citiem finansēšanas un plānošanas instrumentiem ⁽⁷⁸⁾.

3.4.1 *Atveseļošanas un noturības mehānisms*

Ir svarīgi, lai dalībvalstis savos atjauninātajos NEKP pilnībā atspoguļotu enerģētikas un klimata investīcijas un reformas, kas paredzētas nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) ⁽⁷⁹⁾, un tās izvērstu ar mērķi sasniegt atjauninātos 2030. gada mērķrādītājus, mērķus un saistības. Skaitliskā izteiksmē Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) ir lielākais jaunais enerģētikas un klimata rīcībpolitikas finansējuma avots. Līdz 2026. gada augustam ⁽⁸⁰⁾ ANP arī turpmāk dažādās pakāpēs virzīs dalībvalstu enerģētikas un klimata reformu un investīciju programmas. ANP ir sagatavoti, lai palīdzētu sasniegt NEKP mērķus, mērķrādītājus un devumus, ņemot vērā 2030. un 2050. gadam izvirzīto ieceru paplašināto vērienu. Saskaņā ar plānu REPowerEU dalībvalstīm savos ANP būtu jāatspoguļo papildu rīcībpolitikas un pasākumi, tajā iekļaujot īpašu REPowerEU veltītu nodaļu.

⁽⁷⁸⁾ Pārskatu par ES finansēšanas rīkiem un instrumentiem taisnīgas zaļās pārkārtošanās īstenošanai sk. 3. pielikumā Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots Komisijas priekšlikumam Padomes ieteikumam par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, SWD(2021) 452 final.

⁽⁷⁹⁾ Izveidoti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp).

⁽⁸⁰⁾ Aptuveni 40 % no atveseļošanas un noturības plānu (ANP) piešķirumiem ir saistīti ar pasākumiem klimata mērķu sasniegšanai, vairāki ANP būtiski pārsniedz regulā noteikto 37 % klimatfinansējuma sliekšni. Kopējie klimata jomas izdevumi 26 plānos, kas pieņemti līdz 2022. gada 5. oktobrim, ir 199,9 miljardi EUR. Turklāt plānos ir iekļauti papildu vidiskie izdevumi 18,4 miljardu EUR apmērā, līdz ar to kopējā izdevumu summa, kas iezīmēta kā ieguldījums klimata vai vides jomas mērķu sasniegšanā, ir 218,2 miljardi EUR jeb 44,1 % no kopējā piešķiruma.

Lai nodrošinātu caurredzamību un konsekveni, Komisija dalībvalstis aicina skaidri aprakstīt ANP (arī REPowerEU veiktā nodaļu) nozīmi atjaunināto NEKP īstenošanā. Šajā nolūkā atjauninātajos nacionālajos plānos būtu jāsniedz kvantitatīva informācija par ANP pasākumu devumu atjaunināto klimata un enerģētikas mērķu un mērķrādītāju sasniegšanā, arī finansējuma ziņā. Turklāt **dalībvalstis tiek aicinātas savos atjauninātajos NEKP attiecībā uz katru relevanto rīcībpolitiku un pasākumu iekļaut šķērsatsauces uz ANP un REPowerEU veiktā nodaļu.** Dalībvalstīm būtu jānorāda, vai rīcībpolitika vai pasākums pilnīgi vai daļēji ietilpst ANP un REPowerEU veiktajā nodaļā, un NEKP loma ANP un REPowerEU veiktā nodaļu papildināšanā.

Attiecīgā gadījumā tām būtu jāiekļauj atsauce uz Padomes Īstenošanas lēmumu par to atvēršanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu. Dalībvalstīm būtu jāapdomā jebkādas iespējas paplašināt investīcijas un reformas, kas var dot vēl lielāku ieguldījumu atjaunināto nacionālo plānu 2030. gada mērķu, mērķrādītāju un devumu sasniegšanā.

Komisija arī dalībvalstis mudina izmantot ANP procesā gūto pieredzi. Tas var vēl vairāk uzlabot investīciju un reformu detalizācijas līmeni atjauninātajos nacionālajos NEKP attiecībā uz izmaksu aplēsēm, finansējumu, tvēruma aprakstu un konkrētiem atskaites punktiem un mērķrādītājiem. Būs jāsaņem abu instrumentu saskaņotība.

Lai gan pašreizējā Pārvaldības regulā tādās prasības nav, Komisija dalībvalstis mudina, nosakot rīcībpolitikas un pasākumus atjauninātajiem NEKP, piemērot principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” (NBK) kritērijus. Pilnīga NBK kritēriju ievērošana ir būtiska ANM iezīme. Tā nodrošina, ka plāni veicina zaļo pārkārtošanos un ilgtspējīgu atvēršanu, vienlaikus iegrožojot kaitējumu biodaudzveidībai, ūdeņiem un jūras resursiem, veicinot apritīgumu un novēršot piesārņojumu, izvairoties no ilgtspējīgu aktīvu un darbību iesūkštes. Komisija sniedza tehniskus norādījumus par NBK kritēriju piemērošanu ANP kontekstā ⁽⁸¹⁾.

3.4.2 Taisnīgas pārkārtošanās fonds

Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms ⁽⁸²⁾, it sevišķi Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF), ir izveidots, lai mobilizētu investīcijas laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam. Šis investīciju instruments palīdzēs Eiropas reģioniem, kurus pārkārtošanās uz klimatneitralitāti skar vissmagāk, ņemot vērā to lielo atkarību no fosilā kurināmā — arī ogļu, kūdras un degslānekļa — ieguves un no oglekļietilpīgiem rūpnieciskajiem procesiem. Arī TPF, kas ir kohēzijas politikas daļa, piemēro principu “nenodarīt būtisku kaitējumu” un izslēdz investīcijas fosilajā kurināmajā. Tajā ir noteikts spēcīgs pārvaldības satvars, kura centrā ir teritoriālie taisnīgas pārkārtošanās plāni (TTPP), kas pašlaik tiek pabeigti. TTPP ir stratēģiski dokumenti, kuros izskaidrots taisnīgas pārkārtošanās process katrā dalībvalstī un darbības, kuru mērķis ir mazināt paredzamās sociālekonomiskās sekas vissmagāk skartajās teritorijās. TTPP būs satvars pasākumiem un investīcijām no oglēm atkarīgos reģionos un/vai reģionos, kuros dominē rūpniecība ar lielām SEG emisijām (piemēram, ķīmiskā rūpniecība, tērauda un cementa rūpniecība) un kurus pārkārtošanās skar vissmagāk.

Dalībvalstīm atjauninātajos NEKP jāatspoguļo pārkārtošanās process, kas izklāstīts teritoriālajos taisnīgas pārkārtošanās plānos (TTPP). Dalībvalstīm būtu jāizskaidro sinerģija starp 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītājiem un atteikšanos no fosilā kurināmā. Tajos būtu arī jāapraksta, kā nacionālo mērķrādītāju sasniegšana mērķorientēti mazinās sociālekonomisko ietekmi reģionālā līmenī.

3.4.3 Sociālais klimata fonds

Komisija dalībvalstis mudina atjauninātajos NEKP pēc iespējas iekļaut pamatā esošo analīzi, kas vajadzīga, lai sagatavotu sociālos klimata plānus. Tām būtu jāpaskaidro, kā tās plāno Sociālā klimata fonda (SKF) ieņēmumus izmantot relevanto mērķu, mērķrādītāju un devumu sasniegšanā. SKF ⁽⁸³⁾ ir ierosināts ar paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %”, lai novērstu to sociālo ietekmi uz mazaizsargātām māsaimniecībām, transporta lietotājiem un mikrouzņēmumiem, kuru var radīt ēku un autotransporta iekļaušana emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS). SKF mērķis ir palīdzēt mazaizsargātām grupām samazināt to atkarību no dārgiem fosilajiem

⁽⁸¹⁾ COM(2021) 1054 final.

⁽⁸²⁾ Izziņots 2020. gada 14. janvārī paziņojuma “Eiropas zaļā kursa investīciju plāns” ietvaros.

⁽⁸³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Sociālo klimata fondu, COM(2021) 568.

kurināmajiem, padarot ēkas efektīvākas, dekarbonizējot ēku siltumapgādi un aukstumapgādi (cita starpā integrējot atjaunīgo energoresursu enerģiju) un palielinot piekļuvi ilgtspējīgam transportam. SKF mērķis ir arī atbalstīt neaizsargātas grupas ar valsts pasākumiem, nodrošinot mērķorientētu pagaidu tiešo ienākumu atbalstu, kamēr tiek īstenoti investīciju pasākumi.

Kad sarunas par paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %" būs noslēgušās, NEKP un SKF plāni būs cieši saistīti, jo NEKP ir izklāstīts rīcībpolitiskais satvars, kurā darbosies SKF. SKF plānu pamatā būs plānotās reformas un saistības, ko dalībvalstis uzņēmušās nacionālajos enerģētikas un klimata plānos. Pašos SKF plānos galvenā uzmanība tiks pievērsta konkrētiem pasākumiem un investīcijām, ko finansēs SKF. Tie arī nodrošinās konsekveni un attīstīs sinerģijas ar NEKP un citām relevantām ES programmām un instrumentiem.

3.4.4 Kopējā lauksaimniecības politika

Komisija dalībvalstis mudina censties panākt sinerģijas starp kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajiem plāniem (KLPSP) un NEKP. Izmantojot nacionālos KLPSP, dalībvalstis ir izstrādājušas atbalsta shēmas, kuros ietverti arī klimata, enerģētikas, veselības un biodaudzveidības mērķi. Komisija par katras dalībvalsts KLPSP ir sniegusi ieteikumus un novērojumus. Dalībvalstis turklāt apzināja vai plānoja ārpus KLPSP esošus valsts pasākumus, kas varētu veicināt šo ieceru īstenošanu. Paturot prātā šos mērķus, dalībvalstīm ir pienākums atkārtoti novērtēt un vajadzības gadījumā pielāgot savus KLPSP, tiklīdz stāsies spēkā vērienīgākie mērķrādītāji, kas ieviesti ar ZIZIMM regulu un grozīto Kopīgo centienu regulu (kas vēl tiks pieņemta) ⁽⁸⁴⁾. Dalībvalstīm būtu jāatjaunina NEKP un KLPSP un, kad vien iespējams, jātiecas uz to sinerģiju.

Saikni starp abiem procesiem var vēl uzlabot šādi: i) pastiprināt centienus novērtēt lauksaimniecības rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi uz siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanu; ii) palielināt oglekļa piesaistījumus; un iii) apzināt relevantus atjaunīgos energoresursus, piemēram, biometānu. Komisija un Eiropas Vides aģentūra kā daļu no pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot ziņošanu par klimata rīcībpolitikām un pasākumiem, organizē spēju veidošanu ⁽⁸⁵⁾.

3.4.5 Kohēzijas politika

Atjauninātajos NEKP dalībvalstis tiek aicinātas apdomāt sinerģijas ar esošajiem plānošanas dokumentiem, kas izstrādāti saskaņā ar ES kohēzijas politiku 2021.–2027. gadam. ES kohēzijas politika (ko īsteno, izmantojot Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus un Taisnīgas pārkārtošanās fondu) palīdz stiprināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju ⁽⁸⁶⁾.

2021.–2027. gadā kohēzijas politika (kas mobilizē ES investīcijas 392 miljardu EUR apmērā) ir vērsta uz pieciem rīcībpolitikas mērķiem (kuru vidū ir zaļa mazoglekļa pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku) un Eiropas zaļo kursu. Lai gūtu labumu no kohēzijas politikas fondiem, dalībvalstīm ir jāsaņem partnerības nolīgumi, kam seko darbības programmas. Pēdējās ir jāņem vērā NEKP un jārisina tajos konstatētās problēmas. Dalībvalstīm ir arī jāizpilda labvēlīgie priekšnosacījumi, arī tie, kas saistīti ar pilnīgu NEKP, energoefektivitāti, dzīvojamu un nedzīvojamo ēku renovāciju un atjaunīgo enerģiju.

3.5 Spēcīgs analītiskais pamats

Uzticamiem atjauninātiem nacionālajiem plāniem ir jāatspoguļo stratēģisks redzējums, un to pamatā jābūt pienācīgai un pamatīgai pašreizējās un prognozētās situācijas kvantitatīvai analīzei. Spēcīgs analītiskais pamats nodrošinās arī to, ka plāna dažādās daļas ir visaptverošas un salīdzināmas. NEKP analītiskā sadaļa sākas ar pašreizējo situāciju, arī prognozēm ar esošajām rīcībpolitikām un pasākumiem ⁽⁸⁷⁾, kas kopš sākotnējiem NEKP ir būtiski mainījušies. Atjauninātā plāna sadaļā, kas attiecas uz pašreizējo situāciju, attiecībā uz katru no piecām enerģētikas savienības dimensijām ir jāatspoguļo visas attiecīgās izmaiņas, balstoties uz jaunāko pieejamo informāciju. It sevišķi būtu jāņem vērā Covid-19 pandēmijas sociālā un ekonomiskā ietekme, kā arī pašreizējā ģeopolitiskā situācija, kas ietekmē enerģijas cenas, kā arī — plašāk — iekšējā enerģijas tirgus un enerģētiskās drošības un emisiju tendences.

⁽⁸⁴⁾ Stratēģisko plānu regula (Regula (ES) 2021/2115), 120. pants.

⁽⁸⁵⁾ Timeklseminārs par lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu rīcībpolitiku un pasākumu izvērtēšanu, 2022. gada jūlijs, sk. <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-cm/products/webinars-and-workshops/2021-webinar-on-the-evaluation-of-agricultural-greenhouse-gas-policies-and-measures>

⁽⁸⁶⁾ 2014.–2020. gadā tas bija galvenais ES klimata un enerģētikas investīciju finansējuma avots — tika investēti gandrīz 70 miljoni EUR. Kohēzijas politika, kas atbalsta enerģētikas savienību, Eiropas strukturālie un investīciju fondi (europa.eu).

⁽⁸⁷⁾ Pārvaldības regulas 8. pants.

Dalībvalstis tiek mudinātas izmantot visjaunākos modelēšanas rīkus un pieejas. Lai nodrošinātu konsekventu pieeju, dalībvalstīm naftas, gāzes un ogļu importa cenām, kā arī oglekļa cenām saskaņā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu būtu jāizmanto tie paši galvenie parametri, ko izmanto ziņošanai saskaņā ar Pārvaldības regulas 18. pantu. Lai nodrošinātu izmantoto datu caurredzamību, dalībvalstīm būtu skaidri jānorāda avoti, kas ir to analīzes pamatā. Komisija aicina dalībvalstis, kad vien iespējams, izmantot oficiālo Eiropas statistiku.

3.5.1 Scenāriji un termiņi

Atjauninātajos NEKP jāapraksta pašreizējā situācija⁽⁸⁸⁾, iekļaujot siltumnīcefekta gāzu sektorālās attīstības prognozes un prognozes par citām enerģētikas savienības dimensijām ar esošajiem pasākumiem (t. i., scenārijs "AEP") vismaz līdz 2040. gadam, ietverot 2030. gadu⁽⁸⁹⁾. Turklāt atjauninātajos NEKP būtu jāiekļauj prognozes ar papildu plānotajām rīcībpolitikām un pasākumiem (t. i., scenārijs "APP")⁽⁹⁰⁾. Šīs prognozes dos iespēju novērtēt šādu plānoto rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi un to ietekmi salīdzināt ar esošo rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi, aptverot laiku vismaz līdz 2040. gadam⁽⁹¹⁾ ⁽⁹²⁾. Dalībvalstīm jāapraksta arī tas, kā esošās un plānotās rīcībpolitikas un pasākumi palīdz sasniegt Eiropas Klimata akta 2. panta 1. punktā nosprausto ES klimatneitralitātes mērķi⁽⁹³⁾.

Eiropas Klimata akts prasības attiecībā uz antropogēnisko siltumnīcefekta gāzu emisiju prognozēm⁽⁹⁴⁾ maina uz 6, nevis 4 nākamajiem gadiem, kas beidzas ar 0 vai 5, tūlīt pēc pārskata gada. Kad dalībvalstis līdz 2023. gada 15. martam sagatavos siltumnīcefekta gāzu emisiju prognozes par laiku līdz 2050. gadam iesniegšanai saskaņā ar Pārvaldības regulas 18. pantu, tās tiek mudinātas savos atjauninātajos NEKP sniegt prognozes par laiku līdz 2050. gadam gan scenārija "ar esošajiem pasākumiem", gan scenārija "ar papildu pasākumiem" gadījumā, lai uzrādītu, kāda ir tendence uz klimatneitralitāti Eiropas Savienībā.

Dalībvalstīm jāpublisko sāks apraksts par pieņēmumiem, parametriem un metodiku, kas izmantota galīgajos scenārijos un prognozēs, ņemot vērā statistiskos ierobežojumus, komerciālu datu kopu licencēšanas ierobežojumus un atbilstību datu aizsardzības noteikumiem⁽⁹⁵⁾. Lai veicinātu rezultātu caurredzamību, validāciju un salīdzināmību, pēc iespējas būtu jāizmanto atvērtās piekļuves rīki un dati.

3.5.2 Ekonomiskās, sociālās un vidiskās ietekmes novērtēšana

Atjauninātajos nacionālajos plānos dalībvalstīm jānovērtē plānoto rīcībpolitiku un pasākumu vai rīcībpolitiku un pasākumu grupu nacionālā un attiecīgā gadījumā reģionālā līmeņa makroekonomiskā ietekme. Ja iespējams, jānovērtē arī to ietekme uz veselību, vidi, konkurētspēju, nodarbinātību, prasmēm un sabiedrību. Šajā sakarā būtu jāveic arī salīdzinājums ar prognozēm, kuru pamatā ir esošās rīcībpolitikas un pasākumi vai pasākumu grupas⁽⁹⁶⁾, īpašu uzmanību pievēršot distributīvās ietekmes⁽⁹⁷⁾ un enerģētiskās nabadzības⁽⁹⁸⁾ novērtējumam. Komisija regulāri dara pieejamus pētniecības projektu rezultātus šajā laukā, arī makromodelēšanas un mikromodelēšanas risinājumus, kas dod iespēju novērtēt, kā pārkārtošanās uz tīru enerģiju vai ģeopolitiskas norises (piemēram, enerģijas cenu scenāriji) ietekmē nodarbinātību, kāda ir to sociālā un distributīvā ietekme⁽⁹⁹⁾. Šie elementi var palīdzēt atjaunināt nacionālos plānus.

Dalībvalstis tiek mudinātas apdomāt tādus jautājumus kā iespējami problemātiski posmi ekonomikā vai nozarēs, it sevišķi attiecībā uz energoapgādi, ūdeni un izejvielām, kā arī darbaspēka un prasmju pieejamību. Turklāt būtu jāapraksta gaidāmās izmaiņas dalībvalstu ekonomikas nozaru sastāvā, jo dažas industrijas saruks, dažas izveidosies un/vai augs, bet citas mainīsies. Šajā sakarā būtu jāiekļauj apsvērumi, kas saistīti ar tīrās enerģijas nozares pētniecību, inovāciju un konkurētspēju. Būtu pilnībā jānovērtē arī enerģētikas pārkārtošanas pozitīvā ietekme.

⁽⁸⁸⁾ Saskaņā ar Pārvaldības regulas I pielikuma B iedaļu.

⁽⁸⁹⁾ Pārvaldības regulas I pielikuma B iedaļas 4.2.1. punkta ii) apakšpunkts.

⁽⁹⁰⁾ Pārvaldības regulas I pielikuma B iedaļas 5. punkts.

⁽⁹¹⁾ Proti, vismaz 10 gadus pēc plāna aptvertā perioda.

⁽⁹²⁾ Pārvaldības regulas I pielikuma B iedaļas 5.1. punkta i) apakšpunkts.

⁽⁹³⁾ Pārvaldības regulas 8. panta 2. punkta e) apakšpunkts.

⁽⁹⁴⁾ Nacionālie enerģētikas un klimata plāni | Eiropas Komisija (europa.eu).

⁽⁹⁵⁾ Pārvaldības regulas 8. panta 3) punkts.

⁽⁹⁶⁾ Pārvaldības regulas 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

⁽⁹⁷⁾ Sk. paziņojumu par distributīvās ietekmes novērtēšanu, COM(2022) 494 final.

⁽⁹⁸⁾ Pārvaldības regulas 3. panta 3. punkta d) apakšpunkts.

⁽⁹⁹⁾ Sk., piemēram, projektus GD-AMEDI+, ko kopīgi vada EMPL ĢD un JRC ĢD. Abu projektu galvenie izlaides rezultāti tiks izklāstīti un darīti piekļūstami kopīgā projekta vietnē.

Atjauninātajos plānos aplūkotajai ietekmei uz vidi būtu jāatspoguļo nacionālo enerģētikas un klimata progresa ziņojumu (NEKPZ) konstatējumi ⁽¹⁰⁰⁾. Plānos būtu jāņem vērā arī pašreizējā un turpmākā mijiedarbība starp dekarbonizāciju un piesārņotāju emisiju samazināšanu (atsārņošanu). Izšķirīga nozīme enerģētikas savienības mērķu sasniegšanā ir ūdens, enerģētikas un klimata jomu sasaistei. Ekstremāli notikumi, piemēram, sausums un augsta temperatūra, noslogo elektrosistēmas, ietekmējot elektrostaciju darbību. Zems ūdens līmenis saasina Eiropas enerģētisko krīzi, ietekmējot hidroenerģiju, kodolenerģijas ražošanu un iekšzemes navigāciju. Dalībvalstis tiek aicinātas savos atjauninātajos NEKP aprakstīt plānoto rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi uz ūdens resursu apsaimniekošanu (arī sausumu, plūdiem un ūdens pieprasījumu) un ūdens ekosistēmām, it sevišķi enerģētiskās drošības dimensijas aspektā. Dalībvalstis tiek mudinātas atjauninātos NEKP izstrādāt saskaņā ar relevantajiem ūdens resursu apsaimniekošanas plānošanas dokumentiem, piemēram, upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, plūdu riska pārvaldības plāniem un sausuma pārvaldības plāniem.

Komisija dalībvalstis mudina atjauninātos NEKP izstrādāt ciešā sazobē ar nacionālo gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmu (NGPIP) atjaunināšanu ⁽¹⁰¹⁾. Salīdzinājumā ar sākotnējiem NEKP atjauninājumā joprojām ir iespējas uzlabot un stiprināt novērtējumu par plānoto rīcībpolitiku un pasākumu ietekmi uz gaisa piesārņotāju emisijām. Integrēto NEKPZ ietvaros dalībvalstis ziņos arī informāciju par rīcībpolitiku un pasākumu (vai rīcībpolitiku un pasākumu grupu) kvantificēto ietekmi uz gaisa kvalitāti un gaisa piesārņotāju emisijām. Tomēr novērtējums nacionālajos enerģētikas un klimata plānos dalībvalstīm dod iespēju prioritizēt pasākumus, kas nes vislielākos kopējos ieguvumus. Turklāt rīcībpolitikām un pasākumiem vajadzētu būt saskanīgiem ar ES Biodaudzveidības stratēģiju ⁽¹⁰²⁾, Aprites ekonomikas rīcības plānu ⁽¹⁰³⁾, Nulles piesārņojuma rīcības plānu ⁽¹⁰⁴⁾ un Eiropas Vēža uzveikšanas plānam ⁽¹⁰⁵⁾.

Atjauninātajos plānos aplūkotajai ietekmei uz vidi būtu jāatspoguļo arī klimata un enerģētikas rīcībpolitiku ietekme uz biodaudzveidību. Klimata pārmaiņas un biodaudzveidības izzušana ir savstarpēji saistītas. Enerģētikas un klimata rīcībpolitikām var būt ne vien sinerģiska, bet arī konfliktējoša mijiedarbība ar biodaudzveidības rīcībpolitikām (piemēram, dabas atjaunošana vai dabā balstīti risinājumi piesaistītāju palielināšanai var būt pretrunā atmežošanai vai meža degradācijai enerģētiskās biomasas ieguvei). Šī ietekme būtu jāatspoguļo un jākvantificē atjauninātajos nacionālajos plānos.

3.5.3 Integrēt un modelēt aprites ekonomikas ieguldījumu klimatiskās pārkārtošanās realizēšanā

Atjauninātajā nacionālajā plānā dalībvalstis tiek mudinātas izklāstīt savas galvenās aprites ekonomikas rīcībpolitikas un pasākumus, kas ietekmē siltumnīcefekta gāzu emisijas, enerģijas patēriņu un kritiski svarīgu izejvielu izmantošanu. Aprites ekonomika samazina atkritumus (arī organiskos atkritumus, kas ir metāna emisiju avots) un pirmreizēju resursu (arī enerģijas un kritiski svarīgu izejvielu) izmantojumu, tādējādi samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tā rada darbvietas to produktu tuvumā, kuri uzturami, pārjaunojami vai koplietojami ⁽¹⁰⁶⁾. Turklāt aprītīgums uzlabo izejvielu pieejamību, samazinot Eiropas ekonomikas atkarību no importa. Aprites ekonomika arī rada jaunas darbvietas un izdevības dažādos prasmju līmeņos, arī bieži vien nepietiekami pārstāvētām grupām darba tirgū, piemēram, sievietēm, personām ar invaliditāti un mazaizsargātām grupām. Atjauninātajos NEKP būtu jāveido šķērsatsauces uz stratēģijām, rīcības plāniem un tiesību aktiem, kas saistīti ar aprites ekonomiku un ietekmē enerģētiku un siltumnīcefekta gāzu emisijas. NEKP, izmantojot pieejamos modelēšanas rīkus, būtu arī jāaplēš faktiskais un paredzamais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums, kas panākts, pateicoties aprites ekonomikas pasākumiem.

Dalībvalstīm būtu jāziņo par galvenajām atkritumu un notekūdeņu rīcībpolitikām un pasākumiem, kuru mērķis ir mazināt metāna emisijas. Tām ziņojumos būtu jāiekļauj kvantificēta faktiskā vai aplēstā šādu rīcībpolitiku un pasākumu ietekme uz siltumnīcefekta gāzu emisijām. Dalībvalstis tiek arī mudinātas sniegt informāciju par modeļiem, ar ko ietekme aplēsta.

⁽¹⁰⁰⁾ Pārvaldības regulas 14. panta 4. punkts.

⁽¹⁰¹⁾ Šis atjauninājums lielākajai daļai dalībvalstu būs jāgatavo uz 2023. gadu, t. i., četrus gadus pēc pirmās NGPIP pieņemšanas saskaņā ar 6. panta 3. punktu Direktīvā 2016/2284 par dažu gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanu.

⁽¹⁰²⁾ COM(2020) 380 final.

⁽¹⁰³⁾ COM(2020) 98 final.

⁽¹⁰⁴⁾ COM(2021) 400 final.

⁽¹⁰⁵⁾ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/non_communicable_diseases/docs/eu_cancer-plan_en.pdf

⁽¹⁰⁶⁾ Aprites ekonomikas rīcības plāns, COM(2020) 98.

3.6 **Enerģētiskās un klimatiskās pārkārtošanās finansēšana: investīciju vajadzību salāgošana ar pieejamo publisko un privāto finansējumu**

Dalībvalstis tiek mudinātas savos atjauninātajos nacionālajos plānos iekļaut visaptverošu un konsekventu pārskatu par publiskajām un privātajām investīcijām, kas vajadzīgas, lai sasniegtu to enerģētikas un klimata mērķus, mērķrādītājus un devumus. 2020. gadā iesniedzot nacionālos plānus, visas dalībvalstis noteica enerģētikas investīciju vajadzības, arī sadalījumu pa nozarēm. Tomēr ne visas dalībvalstis aptvēra investīciju vajadzības visās piecās enerģētikas savienības dimensijās vai sniedza visaptverošu pārskatu par investīcijām, kas vajadzīgas, lai realizētu klimatisko pārkārtošanos, arī klimatadaptācijas pasākumus. Turklāt metodikas un veidnes, kas izmantotas dažādajiem skaitļiem, bieži vien bija nekonsekventas. Atšķirīgās pieejas un analīzes dziļums apgrūtināja nacionālajos plānos iekļauto investīciju aplēšu salīdzināšanu. Tas nozīmē, ka trūka investoriem vajadzīgās prognozējamības, no kā cieta nacionālo plānu vispārējais robustums.

Lai nodrošinātu konsekventu pārskatu par investīciju vajadzībām un finansējumu, dalībvalstis tiek mudinātas pārskatu konsolidēt katras atsevišķas rīcībpolitikas un pasākuma vai rīcībpolitiku un pasākumu grupas līmenī. Attiecībā uz katru no tiem norāda informāciju par plānotajām investīcijām un finansējumu no publiskā (valsts un ES līmeņa) un privātā sektora. Ziņošanas strukturēšanai varētu izmantot XIII pielikumā iekļauto veidni par progresu virzībā uz NEKPZ finansēšanu.

3.6.1 *Investīciju vajadzību novērtēšana*

Dalībvalstis savos atjauninātajos NEKP sniedz informāciju par investīciju apjomu, kas varētu būt nepieciešams plānotajām rīcībpolitikām un pasākumiem⁽¹⁰⁷⁾. Komisija dalībvalstis aicina ieskicēt, ar kādu avotu finansējumu tiks īstenotas plānotās galvenās rīcībpolitikas un pasākumi vai rīcībpolitiku un pasākumu grupas (sk. tālāk 3.6.2. sadaļu). Attiecībā uz rīcībpolitikām un pasākumiem, kas jau ir pieņemti un īstenoti, dalībvalstīm būtu jāsniedz pārskats par sākotnēji aplētajām investīcijām un, ja šīs ziņas ir pieejamas, par faktiskajām investīcijām, izmantojot, ja iespējams, ar NEKPZ ievāktu informāciju. Ja iespējams, šis pārskats būtu jāsadala pa galvenajām rīcībpolitikām un pasākumiem vai rīcībpolitiku un pasākumu grupām. Apzināt investīciju vajadzības palīdz labs analītiskais pamats. Šīs vajadzības var aplēst dažādos veidos, izmantojot komplementāras lejupējas vai augšupējas pieejas. Lai gan alternatīvu rīcībpolitikas scenāriju salīdzināšanai vispiemērotākās ir lejupējas pieejas, augšupējas pieejas savukārt palīdz izsekot individuālo investīciju un reformu vajadzībām.

8. ierāmējums. Laba aplēsto investīciju vajadzību raksturošanas prakse

Lai uzlabotu caurredzamību, dalībvalstis tiek īpaši mudinātas savos atjauninātajos NEKP iekļaut šādus elementus:

- aplēšu aprēķināšanai izmantotās metodikas apraksts;
- bāzlinijas apraksts (t. i., scenārijs bez papildu investīcijām);
- skaidra norāde, uz ko attiecas skaitļi (piemēram, kumulatīvās vai ikgadējās papildu investīcijas, nominālās vai diskontētās vērtības) un, iespējams, iekļauto investīciju veidi (piemēram, kapitāls, ilgliegtuma preces, pamatdarbības izdevumi);
- investīciju sadalījums skaidri definētās galveno rīcībpolitiku un pasākumu grupās, kas varētu būt piecas enerģētikas savienības dimensijas un/vai sektori saskaņā ar integrētajiem progresā ziņojumiem;
- informācija par investīciju apjomu, kas varētu tikt aktivizēts un varētu būt vajadzīgs, lai īstenotu katru rīcībpolitiku un pasākumu, un par finansējuma avotu (publiskais sektors (valsts, ES, arī ANM) un privātais sektors, ja šādas ziņas ir pieejamas);
- investīciju vērtības bāzes gads un relatīvā diskonta likme.

⁽¹⁰⁷⁾ Pārvaldības regulas I pielikuma B iedaļas 5.3. punkta i) apakšpunkts.

3.6.2 Publiskais un privātais finansējums

Dalībvalstis tiek mudinātas gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi aprakstīt katras atjauninātajos NEKP iekļautās rīcībpolitikas un pasākuma finansējumu. Vajadzētu ietvert informāciju par to, kā tiks izmantoti ES un valsts finansēšanas instrumenti ⁽¹⁰⁸⁾. Piemēram, kā izmantot ES budžeta programmas, piemēram, ANM, ieņēmumus, kas gūti no ES ETS (arī Modernizācijas fonda, Inovāciju fonda, kā arī valstu kvotu izsolēm), un citus valsts līmenī pieejamus resursus. Tā kā dažādi ES un valsts instrumenti var cits citu papildināt, dalībvalstis tiek mudinātas aprakstīt, kā tās ir radījušas izmaksefektīvas sinerģijas un kombinētus publiskā finansālā atbalsta risinājumus, kā tiek novērsta dubulta finansēšana un kādēļ tiek sagaidīts, ka publiskie instrumenti vēl vairāk mobilizēs privātās investīcijas.

Dalībvalstis tiek aicinātas raksturot attīstības banku lomu enerģētikas un klimata investīciju finansēšanā, kā arī privātā kapitāla piesaistīšanā. Piemēram, Eiropas Investīciju banka kā ES “klimata banka” ir izvirzījusi vairākus mērķus (gan ES iekšējās operācijās, gan globālajās operācijās): 50 % no tās operācijām līdz 2025. gadam atbalstīs klimatrīcību un vidisko ilgtspēju, viss tās finansējums kopš 2020. gada beigām ir saskaņots ar Parīzes nolīgumu, un tā ir noteikusi vispārēju mērķrādītāju klimata un vides projektiem šajā desmitgadē mobilizēt vismaz 1 triljonu EUR.

Atjauninātajos NEKP būtu arī jāsniedz pārskats par to, cik lielā mērā plānotās rīcībpolitikas un pasākumus varētu finansēt privātais sektors. Piemēram, attiecībā uz energoefektivitāti dalībvalstīm būtu jāsniedz detalizēta informācija par paredzamo privāto investīciju apjomu un par to, kā patērētāji izmanto energoefektivitātes aizdevumu produktus (zaļos aizdevumus, energoefektivitātes kredītus).

4 Iteratīvs process ar Komisiju un tālākais ceļš

Komisija sagaida, ka visas dalībvalstis ievēros Pārvaldības regulas 14. pantā noteikto grafiku. Ņemot vērā kāpināto ieceru vērienu un ierobežoto laiku līdz 2030. gadam, dalībvalstīm būtu jāprioritizē galīgo atjaunināto plānu projektu sagatavošana.

Komisija dalībvalstis NEKP atjaunināšanas procesā pilnībā atbalsta. Konkrētāk, Komisija turpinās ar dalībvalstīm sadarboties tehniskā līmenī, lai nodrošinātu turpmāku padziļinātu sadarbību un sniegtu papildu informāciju par konkrētiem šo norādījumu aspektiem. Komisija organizēs attiecīgas darba grupas, divpusējas apmaiņas ar informāciju un aktīvi darbosies nozariskajā un reģionālajā vidē, lai atbalstītu labu sadarbību visā procesā.

Līdztekus regulārai apmaiņai ar informāciju Komisija izmanto vairākus instrumentus, tostarp Eiropas pusgadu un tehniskā atbalsta instrumentu, kā arī vairākus atbalsta pasākumus un pētījumus, piemēram, atbalsta līgumus NEKP atjauninājumu sagatavošanai un novērtēšanai. Pēc tam, kad dalībvalstis būs iesniegušas atjaunināto nacionālo plānu projektus ⁽¹⁰⁹⁾, Komisija tos novērtēs un dalībvalstīm var sniegt konkrētām valstīm adresētus ieteikumus, kā paredzēts Pārvaldības regulā.

Iteratīvajā procesā starp dalībvalstīm un Komisiju Komisija NEKP novērtēs, ņemot vērā Pārvaldības regulas prasības, un pilnībā ņems vērā šajā dokumentā sniegtos norādījumus. Komisija īpašu uzmanību pievērsīs tam, vai dalībvalstu noteiktie mērķi, mērķrādītāji un devumi ir pietiekami, lai kopīgi izdotos sasniegt attiecīgos enerģētikas savienības mērķus, mērķrādītājus un devumus, arī tos, kas paredzēti attiecīgajos tiesību aktos, par kuriem pašlaik notiek sarunas, kā arī individuālo plānu novērtēšanā.

⁽¹⁰⁸⁾ 2022. gada ziņojums par enerģētikas savienības stāvokli, COM(2022) 547, ietver pieejamo ES finansējuma instrumentu sarakstu.

⁽¹⁰⁹⁾ Pārvaldības regulas 31. pants.

Galvenie mērķi, mērķrādītāji un devumi, kā arī rīcībpolitikas un pasākumi, kas ierosināti tiesību aktos, stratēģijās un priekšlikumos

Piezīme.

Šī tabula nav izsmēloša, bet tajā ir apkopoti svarīgi elementi, kas jāņem vērā NEKP atjaunināšanā.

Iniciatīva	Numurs	Veids	Mērķi un mērķrādītāji	Rīcībpolitikas un pasākumi
Eiropas zaļais kurss Eiropas Klimata akts	COM(2019) 640 final Regula (ES) 2021/1119	Paziņojums Pieņemts tiesību akts	— Klimatneitralitāte ES līmenī līdz 2050. gadam — 2030. gadam nosprausto ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma mērķrādītāju palielināt vismaz līdz 50 %, tiecoties uz 55 %	Neattiecas.
“Klimatneitrālas ekonomikas dzinējspēks: ES Energosistēmas integrācijas stratēģija”	COM(2020) 299 final	Paziņojums	— Papildu mērķu nav.	Pasākumi, kas paredz — izmantot energosistēmas integrāciju, lai balansētu elektrotīklu un nodrošinātu atjaunīgās elektroenerģijas integrāciju; — siltumapgādes un elektroenerģijas sektoru savienot, lai nodrošinātu pamatīgāku atjaunīgo resursu integrāciju abos sektoros; — savienot dažādus tiešā lietojuma sektorus un enerģētikas nozari, lai nodrošinātu atlikumsiltuma izmantošanu; — nodrošināt piekļuvi datiem elektrotransportlīdzekļu lietotājiem.
Ūdeņraža stratēģija klimatneitrālai Eiropai	COM(2020) 301 final	Paziņojums	— Līdz 2024. gadam ES uzstādīt atjaunīgā ūdeņraža elektrolīzerus ar jaudu 6 GW, bet līdz 2030. gadam — atjaunīgā ūdeņraža elektrolīzerus ar jaudu 40 GW	Neattiecas.
Komisijas ieteikums par enerģētisko nabadzību	COM(2020) 9600	Paziņojums	— Papildu mērķu nav.	Pasākumi, kas paredz — mazināt un/vai atvieglot enerģētisko nabadzību, izmantojot energoefektivitāti; — garantēt piekļuvi enerģijai visām patērētāju grupām, it sevišķi vismazāk aizsargājamiem.
ES stratēģija atkrastes atjaunīgās enerģijas potenciāla atraisīšanai klimatneitrālas nākotnes vārdā	COM(2020) 741 final	Paziņojums	— Līdz 2030. gadam panākt, ka uzstādītā atkrastes vēja enerģijas jauda sasniedz vismaz 60 GW un uzstādītā okeāna enerģijas jauda sasniedz vismaz 1 GW, ar virsmērķi līdz 2050. gadam panākt, ka šī uzstādītā jauda sasniedz attiecīgi vismaz 300 GW un 40 GW — Atkrastes atjaunīgās enerģijas plašākas apguves mērķus integrēt dalībvalstu nacionālajos jūras telpiskajos plānojumos	Neattiecas.

Ceļā uz klimatnoturīgu Eiropu: jaunā ES Klimatadaptācijas stratēģija	COM(2021) 82 final	Paziņojums	— Klimatnoturīga sabiedrība, kas būs pilnībā pielāgojusies nenovēršamajai klimata pārmaiņu ietekmei	— Stratēģijā ir noteiktas 48 publiskās rīcībpolitikas saistības. — Ieviest dabā balstītus risinājumus ar mērķi mazināt klimatisko risku, veselības apdraudējumus, kāpināt klimata aizsardzību un nodrošināt saldūdens pieklūstamību — Sausuma pārvaldības plāni, augšņu ūdens aizturēšanas spējas palielināšanas pasākumi un droša ūdens atkalizmantošana.
“Gatavi mērķrādītājam 55 %”: ES 2030. gadam nospraustā klimata mērķrādītāja sasniegšana ceļā uz klimatneitralitāti”	COM(2021) 550 final	Paziņojums	Neattiecas (mērķi ir norādīti pievienotajos priekšlikumos).	Neattiecas (pasākumi ir norādīti pievienotajos priekšlikumos).
Energoefektivitātes direktīvas pārstrādātā redakcija (1)	COM(2021) 558 final	Tiesību akta priekšlikums	<ul style="list-style-type: none"> — 2030. gadam noteiktais ES līmeņa energoefektivitātes mērķrādītājs 9 % un pārskatītie dalībvalstu devumi šā mērķrādītāja sasniegšanā — Energotāupības pienākums — energotāupības apakšmērķrādītājs enerģētiskās nabadzības un cenas ziņā pieejamu sociālo mājojumu kontekstā — Mērķrādītājs, kas paredz samazināt visu publisko struktūru kopējo enerģijas galapatēriņu — Prasība visas publiskā sektora ēkas renovēt līdz gandrīz bezemisiju ēku līmenim 	<ul style="list-style-type: none"> — Pasākumi, kas atspoguļo principu “energoefektivitāte pirmajā vietā” — Pasākumi, kas novērš šķēršļus energoefektīvam publiskajam iepirkumam — To publisko struktūru saraksts, kurām jānodrošina ieguldījums mērķrādītājā samazināt publisko struktūru kopējo enerģijas galapatēriņu — Pasākumi energotāupības prasības izpildei — Pasākumi, kas attiecas uz enerģētikas pārkārtošanu, sadales un pārvades sektoriem, arī efektīvu centralizētās siltumapgādes un aukstumapgādes infrastruktūru — Pasākumi energoaudītu un energopārvaldības sistēmu plašākai ieviešanai — Visaptverošs siltumapgādes un aukstumapgādes novērtējums (piemērojams galīgajam — 2024. gada — NEKP) — Pasākumi, ar ko popularizē un atvieglo enerģijas efektīvu izmantošanu no galalietotāju un galaizmantotāju puses — Pasākumi, kuru mērķis ir publiskās struktūras mudināt lielu ēku renovācijai izmantot energoefektivitātes līgumus — Pasākumi energopakalpojumu veicināšanai publiskajā sektorā — Sertificēšana un/vai līdzvērtīgas kvalifikācijas shēmas energoefektivitātes profesijām — Energoefektivitātes programmu un shēmu finansēšana

Atjaunojamo energoresursu direktīvas pārskatīšanas priekšlikums (galvenā daļa) [1]	COM(2021) 557 final	Tiesību akta priekšlikums	<ul style="list-style-type: none"> — Augšup pārskatītais 2030. gadam noteiktais ES līmeņa atjaunīgo energoresursu (AER) mērķrādītājs 40 % un pārskatītais dalībvalstu devums šā mērķrādītāja sasniegšanā — Augšup pārskatītais siltumnīcefekta gāzu emisiju intensitātes un samazināšanas mērķrādītājs transporta nozarei — Augšup pārskatītais moderno biodegvielu apakšmērķrādītājs 2025. un 2030. gadam — Jaunie apakšmērķrādītāji, kas noteikti attiecībā uz nebioloģiskas izcelsmes atjaunīgajām degvielām transporta nozarē — Atjaunīgo energoresursu īpatsvara jaunais ikgadējais palielinājums siltumapgādē un aukstumapgādē, arī palielinājuma saistošā daļa un dalībvalstu brīvprātīgais papildu palielinājums — Augšup pārskatītais indikatīvais ikgadējais palielinājums centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē — Jaunie indikatīvie etaloni atjaunīgo resursu īpatsvaram valsts ēku sektorā 2030. gadā — Jaunais indikatīvais AER īpatsvara ikgadējais palielinājums rūpniecībā 2021.–2030. gadam — Jaunais nebioloģiskas izcelsmes atjaunīgo degvielu mērķrādītājs rūpniecībai 2030. un 2035. gadam 	<ul style="list-style-type: none"> — Atjaunīgās enerģijas ražošanas kopprojekti (9. pants) — Sertifikācijas shēmas AER projektētājiem un uzstādītājiem (18. pants). — Pasākumi integrēšanai sistēmā (20. un 20.a pants) — Pasākumi, kuru mērķis ir panākt atjaunīgo energoresursu īpatsvara ikgadējo pieaugumu siltumapgādē un aukstumapgādē saskaņā ar 24. panta 1.–2. punktu, un pasākumi, kuru piemēro no 23. panta 4. punkta saraksta — Nacionālā atjaunīgo energoresursu enerģijas potenciāla novērtējums (23. panta 1.a punkts) — Pasākumi, kuru mērķis ir panākt ikgadējā vidējā atjaunīgo energoresursu īpatsvara palielinājumu centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē — Pasākumi, kuru mērķis ir palielināt atjaunīgo energoresursu īpatsvaru aukstumapgādē un centralizētajā aukstumapgādē — Energotīklu sektorālās integrācijas satvars — Kredīta mehānisms saskaņā ar transporta nozares pienākumu (25. pants) — Pasākumi, kas saistīti ar ilgtspējas kritērijiem, arī meža biomasas ieguvei neizmantojamajām teritorijām — Pasākumi, kas nodrošina kaskādes principa piemērošanu biomasai
Metāna emisiju samazināšana enerģētikas nozarē	COM(2021) 805 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	— Metāna emisiju mazināšanas plāni un pamestu raktuvju un neaktīvu urbumu metāna emisiju mērījumi
Oglekļa ievadkorekcijas mehānisms	COM(2021) 564 final	Tiesību akta priekšlikums	— Pievērsties siltumnīcefekta gāzu emisijām, kas iegultas konkrētās precēs, kad tās tiek importētas ES muitas teritorijā, lai novērstu oglekļa emisiju pārvirzes risku	Neattiecas.

Enerģijas nodokļu direktīvas pārskatīšanas priekšlikums	COM(2021) 563 final	Tiesību akta priekšlikums	— Nodrošināt, ka skaidri energoproduktiem un elektroenerģijai piemērojamo nodokļu noteikumi arī turpmāk sekmē netraucētu iekšējā tirgus darbību, vienlaikus nodrošinot, ka nodokļi labāk atspoguļo to ietekmi uz vidi un veselību	— Pasākumi nodokļu uzlikšanai energoproduktiem un elektroenerģijai saskaņā ar direktīvu
Vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšana ilgtspējīgam gaisa transportam (<i>RefuelEU Aviation</i>) ⁽²⁾	COM(2021) 561 final	Tiesību akta priekšlikums	— Prasība, lai ilgtspējīgas aviācijas degvielas veidotu 2 % no aviācijas degvielas 2025. gadā, 5 % 2030. gadā un 63 % 2050. gadā	Neattiecas.
Atjaunīgo un mazoglekļa degvielu izmantošana jūras transportā (<i>FuelEU Maritime</i>) ⁽²⁾	COM(2021) 562 final	Tiesību akta priekšlikums	— Uz kuģa patērētās enerģijas siltumnīcefekta gāzu intensitātes ierobežojums — Pienākums ostās izmantot krasta elektroapgādi vai bezemisiju tehnoloģiju	Neattiecas.
Alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešana ⁽²⁾ ⁽³⁾	COM(2021) 559 final	Tiesību akta priekšlikums	— Nacionālie mērķrādītāji pietiekamas alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešanai Savienībā ceļu transportlīdzekļiem, peldlīdzekļiem un stāvošiem gaisa kuģiem	Neattiecas.
Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) (galvenā daļa) — jūras transporta, ēku sektora un transporta iekļaušana	COM(2021) 551 final	Tiesību akta priekšlikums	— ES ETS aptverto nozaru ieguldījums 2030. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu: -61 % — Ēku un autotransporta sektorā emisiju samazinājums par 43 % 2030. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu	— Oglekļa cenas noteikšana un klimatfinansējuma nodrošināšana ar izsolēs gūtajiem ieņēmumiem, Modernizācijas fondu un Inovāciju fondu, kā arī tirgus stabilitātes rezervi (TSR) kā instrumentu oglekļa tirgus stabilitātes nodrošināšanai
ETS Tirgus stabilitātes rezerve	COM(2021) 571 final	Tiesību akta priekšlikums	— Pēc 2023. gada saglabāt pašreizējos TSR parametrus, lai nodrošinātu tirgus prognozējamību: uzņemšanas likme 24 % apmērā un minimālais rezervē ieskaitāmais kvotu daudzums — 200 miljoni kvotu	Neattiecas.

ETS aviācija	COM(2021) 552 final	Tiesību akta priekšlikums	— Pakāpeniski atcelt bezmaksas emisijas kvotas aviācijai, 2027. gadā sasniedzot 100 %, un kopējo aviācijas kvotu daudzumu konsolidēt pašreizējā līmenī, piemērojot ETS lineāro samazinājuma koeficientu	Neattiecas.
ETS attiecībā uz paziņojumu par CORSIA	COM(2021) 567 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	Neattiecas.
Sociālais klimata fonds	COM(2021) 568 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	— Nacionālais sociālais klimata plāns — Ēku energoefektivitātes palielināšanas pasākumi — Ēku siltumapgādes un aukstumapgādes dekarbonizācijas palielināšanas pasākumi — Pasākumi, ar kuriem uzlabo piekļuvi bezemisiju un mazemisiju mobilitātei un transportam
Taisnīgas pārkārtošanās fonds	Regula (ES) 2021/1056	Pieņemts tiesību akts	Neattiecas.	— Darbības, ko atbalsta saskaņā ar 8. pantu.
Kopīgo centienu regulas pārskatīšanas priekšlikums	COM(2021) 555 final	Tiesību akta priekšlikums	— ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju līdz 2030. gadam kopīgo centienu nozarēs palielināt līdz 40 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni un ES mērķrādītājus sadalīt saistošos nacionālajos iedaļos	Neattiecas.
Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecība regulas pārskatīšanas priekšlikums	COM(2021) 554 final	Tiesību akta priekšlikums	— Palielināts ES oglekļa piesaistījumu mērķrādītājs 2030. gadam zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā līdz 310 Mt un saistoši nacionālie mērķrādītāji 2026.–2030. gadam — Mērķis zemes sektorā līdz 2035. gadam panākt klimatneitralitāti	— Intēgrēti mitigācijas plāni zemes sektoram — Saikne ar biodaudzveidību un dabas atjaunošanu
CO ₂ standarti vieglajiem automobiļiem un furgoniem	COM(2021) 556 final	Tiesību akta priekšlikums	— Vieglajiem pasažieru automobiļiem: ES autoparka mērķrādītājs 2030. gadam, kas vienāds ar 2021. gada mērķrādītāja samazinājumu par 37,5 %. 2035. gada mērķrādītājs — samazinājums par 100 % — Komerciālajiem transportlīdzekļiem: ES autoparka mērķrādītājs 2030. gadam, kas vienāds ar 2021. gada mērķrādītāja samazinājumu par 31 %. 2035. gada mērķrādītājs — samazinājums par 100 %	Neattiecas.

Ēku energosnieguma direktīvas pārstrādātā redakcija	COM(2021) 802 final	Tiesību akta priekšlikums	<ul style="list-style-type: none"> — Nacionāli noteiktie mērķrādītāji, kuru mērķis ir līdz 2050. gadam nodrošināt ļoti energoefektīvu un dekarbonizētu nacionālo ēku fondu un esošās ēkas pārveidot par bezemisiju ēkām — Jauni minimālie energosnieguma standarti — Gandrīz nulles enerģijas ēkas definīcijas atjauninājums attiecībā uz jaunām un esošām ēkām 	<ul style="list-style-type: none"> — Nacionālais ēku renovācijas plāns — Pasākumi, ar ko atbalsta atbilstību minimālajiem energosnieguma standartiem (9. panta 3. punkts)
Ūdeņraža/gāzes regulas pārskatīšanas priekšlikums	COM(2021) 804 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	<ul style="list-style-type: none"> — Preventīvi un ārkārtas gāzes piegādes drošības pasākumi — Ar kibernetikas drošību saistīti pasākumi
Ūdeņraža/gāzes direktīvas pārskatīšanas priekšlikums	COM(2021) 803 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	<ul style="list-style-type: none"> — Pasākumi, kas dara iespējamu ūdeņraža tirgu, it sevišķi infrastruktūras pasākumi — Pasākumi, kas attiecas uz patērētāju tiesībām uz ūdeņradi
Ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti	2022/C 243/04	Padomes ieteikums	<ul style="list-style-type: none"> — Nodrošināt, ka ES pārkārtošanās uz klimatneitralitāti un vidiski ilgtspējīgu ekonomiku līdz 2050. gadam norit taisnīgi un nevienu neatstāj novārtā 	<ul style="list-style-type: none"> — Visaptveroši un konsekventi rīcībpolitiku kopumi šādās jomās: <ul style="list-style-type: none"> a) aktīvs atbalsts kvalitatīvai nodarbinātībai; b) izglītība, apmācība un mūžizglītība; c) taisnīgas nodokļu un pabalstu sistēmas un sociālā aizsardzība; d) piekļuve pamatpakalpojumiem/mājokļiem
Piegādes drošība un pieejamas enerģijas cenas. Tūlītēji pasākumi un gatavošanās nākamajai ziemai: rīcības varianti	COM(2022) 138 final	Paziņojums	Neattiecas.	<ul style="list-style-type: none"> — Finansiāla kompensācija mazumtirgū un vairumtirgū, piemēram, ienākumu atbalsts, mazāki nodokļi, agregatora modelis — Fiksēta cena ražotājiem
Gāzes krātuvju piepildījuma līmeņa saistības	Regula (ES) 2022/1032	Regula	<ul style="list-style-type: none"> — Gāzes krātuvju piepildījums vismaz par 80 % līdz 2022. gada 1. novembrim, šim rādītājam kāpjot līdz 90 % nākamajos gados — Nacionālie mērķi palielināt energosistēmu elastīgumu, arī enerģijas uzkrāšanas jomā 	<ul style="list-style-type: none"> — Pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt piepildījuma trajektoriju un mērķrādītāju sasniegšanu nākamajos gados un nodrošināt pazemes krātuvju piepildi — Ieviestie pasākumi koordinācijai ar dalībvalstīm

Plāns REPowerEU	COM(2022) 230 final	Paziņojums	<ul style="list-style-type: none"> — Nacionālie mērķi pakāpeniski izbeigt Krievijas gāzes izmantošanu — Nacionālie mērķi dažādot enerģijas avotus un piegādi no trešām valstīm — Nacionālie mērķi Krievijas fosilo kurināmo aizstāt, izmantojot vietējos energoresursus, it sevišķi atjaunīgo enerģiju un mazoglekļa gāzes — Atjaunīgo gāzu ražošanas mērķrādītāji, kas paredz metāna ražošanu līdz 2030. gadam kāpināt līdz 35 mljrd. m³ — Ūdeņraža ražošanas mērķrādītāji 	<ul style="list-style-type: none"> — Pārskatīti preventīvās rīcības plāni un ārkārtas rīcības plāni — Gāzes un naftas piegādes maršrutu dažādošana — Siltumapgādes avotu dažādošana — Dalībvalstu savstarpējās solidaritātes mehānismi — Pasākumi, kas veicina reģionālo sadarbību un attiecības ar starptautiskajiem partneriem — Rīcībpolitikas un pasākumi, kas nodrošina apstākļus pārejai no fosilā kurināmā uz atjaunīgām un mazoglekļa gāzēm, it sevišķi ilgtspējīgu biometānu un atjaunīgo ūdeņradi
ES plāns "Energotaupība"	COM(2022) 240 final	Paziņojums	Neattiecas.	<ul style="list-style-type: none"> — Īstermiņa pieprasījuma mazināšanas pasākumi — Energoefektivitātes stiprināšanas pasākumi, kas norādīti paziņojuma 3.2. sadaļā — Pasākumi ar mērķi palielināt energoefektivitāti transporta nozarē un veicināt pāreju uz efektīvām atjaunīgo resursu iniciatīvām — Finansēšanas pasākumi, kas papildina šādas investīcijas
ES Saules enerģijas stratēģija	COM(2022) 221 final	Paziņojums	<ul style="list-style-type: none"> — ES saules fotoelementu jauda līdz 2030. gadam — gandrīz 600 GW — Nacionālie mērķi izveidot atjaunīgās enerģijas energokopieni katrā pašvaldībā, kurā ir vairāk nekā 10 000 cilvēku 	<ul style="list-style-type: none"> — Pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt efektīvu pašpatēriņu daudzdzīvokļu ēkās (Atjaunojamo energoresursu direktīvas II īstenošana) — Pasākumi, kas nodrošina, ka enerģētiski nabadzīgām māj-saimniecībām un neaizsargātiem patērētājiem ir piekļuve saules enerģijai — Investīciju satvars un rīcība ar mērķi paātrināt investīcijas saules enerģijas jomā apvienojumā ar renovāciju, uzkrāšanu un siltumsūkņiem — Pasākumi ar mērķi likvidēt administratīvos šķēršļus jau uzstādītu sistēmu izmakslietderīgai paplašināšanai — Pasākumi ar mērķi atbalstīt fotoelementu integrēšanu jaunās un renovētās ēkās — Pasākumi ar mērķi novērtēt un likvidēt nepamatotus šķēršļus atjaunīgās enerģijas energokopienai un iedzīvotāju energokopienai attīstībai — Pasākumi ar mērķi likvidēt šķēršļus, kas kavē inovatīvu saules enerģijas apguvi

“ES ārējā enerģētiskā sadarbība mainīgā pasaulē”	JOIN(2022) 23 final	Paziņojums	Neattiecas.	<ul style="list-style-type: none"> — Pasākumi ar mērķi ES sagatavot atjaunīgā ūdeņraža tirdzniecībai, par prioritāti nosakot vietējo iedzīvotāju vajadzības pēc enerģijas un ūdens — Pasākumi ar mērķi sekmēt energoefektivitātes un energotauības investīciju finansējuma pieejamību un piekļuvi tam
Grozījumi Atjaunojamo energoresursu direktīvā, Ēku energosnieguma direktīvā un Energoefektivitātes direktīvā	COM(2022) 222 final	Tiesību akta priekšlikums	<ul style="list-style-type: none"> — Augšup pārskatītais 2030. gadam noteiktais ES līmeņa AER mērķrādītājs 45 % — 2030. gadam noteiktais ES līmeņa energoefektivitātes mērķrādītājs 13 % un pārskatītie dalībvalstu devumi šā mērķrādītāja sasniegšanā — Nacionālie mērķi attiecībā uz atjaunīgās enerģijas ražošanai izdevīgu teritoriju noteikšanu 	<ul style="list-style-type: none"> — To vietu kartēšana, kuras jāizmanto, lai sasniegtu nacionālo devumu ES 2030. gada atjaunīgās enerģijas mērķrādītāja sasniegšanā — Atjaunīgās enerģijas ražošanai izdevīgu teritoriju pasākumi — Atļauju piešķiršanas termiņu ieviešanas pasākumi — Pasākumi ar mērķi ierobežot jumta saules enerģijas iekārtu atļauju saņemšanas termiņu (AED II pārskatīšana) — Pasākumi ar mērķi nodrošināt, ka visas jaunās ēkas ir gatavas saules enerģijai un noteiktu kategoriju ēkām saules enerģijas aprīkojuma uzstādīšanu noteikt par obligātu (ĒESD pārskatīšana)
Ieteikums par atļauju piešķiršanas procedūrām un elektroenerģijas pirkuma līgumiem	C(2022) 3219 final	Ieteikums	<ul style="list-style-type: none"> — Nacionālie mērķi un mērķrādītāji attiecībā uz darbinieku prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, lai novērstu to darbinieku prasmju trūkumu, kuri strādā ar atļauju piešķiršanas procedūrām un vidiskajiem novērtējumiem — Ilgtermiņa trajektorijas plānotajai atjaunīgās enerģijas apguves paplašināšanai 	<p>Pasākumi, kas paredz</p> <ul style="list-style-type: none"> — paātrināt un vienkāršot atļauju piešķiršanas procesus; — vienkāršot atjaunīgās enerģijas energokopienu režīmus; — racionalizēt atļauju piešķiršanas procedūru un izveidot vienas pieturas aģentūru; — ieviest digitalizētas procedūras; — racionalizēt vidiskās procedūras; — vienkāršot esošo atjaunīgās enerģijas staciju energoatjaunināšanu; — veicināt inovatīvus projektus; — popularizēt korporatīvos elektroenerģijas pirkuma līgumus
Norādījumi par atļauju piešķiršanas procedūrām un elektroenerģijas pirkuma līgumiem	SWD(2022) 149	Norādījumi	— Tādi paši kā ieteikumā par atļauju piešķiršanu	— Tādi paši kā ieteikumā par atļauju piešķiršanu
ANM grozījums (REPowerEU veiktās nodaļas)	COM(2022) 231 final	Tiesību akta priekšlikums	Neattiecas.	— REPowerEU veiktā nodaļa, kas iekļaujama atveseļošanas un noturības plānā
Norādījumi par atveseļošanas un noturības plāniem REPowerEU kontekstā	C(2022) 3300 final	Komisijas paziņojums	Neattiecas.	— Jauni pasākumi, kas veicina REPowerEU mērķu sasniegšanu (paziņojumā sniegts iespējamo investīciju un reformu saraksts)

“Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”	COM(2022) 360 final	Paziņojums	— Nacionālie mērķi, kas vajadzīgi, lai realizētu plānu gāzes pieprasījumu samazināt par 15 %	— Ēku siltumapgādes un aukstumapgādes samazināšanas pasākumi — Pasākumi gāzes taupīšanai elektroenerģijas un siltuma ražošanā — Pasākumi ar mērķi veicināt degvielu nomaiņu rūpniecībā
Koordinēti gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumi	Regula (ES) 2022/1369	Regula	— Valsts gāzes patēriņu laikā no 2022. gada 1. augusta līdz 2023. gada 31. martam samazināt vismaz par 15 % salīdzinājumā ar vidējo gāzes patēriņu no 1. augusta līdz 31. martam pēdējos 5 secīgajos gados	Neattiecas.
Ārkārtas intervence augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai	COM(2022) 473 final	Tiesību akta priekšlikums	— Elektroenerģijas patēriņu samazināt par 10 % salīdzinājumā ar pārskata periodu — Elektroenerģijas patēriņu maksimumslodzes stundās samazināt par 5 %	— Pasākumi ar mērķi paātrināt atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumu izmantojumu, it sevišķi MVU
Energosistēmas digitalizācija: ES rīcības plāns	COM(2022) 552 final	Paziņojums	Neattiecas.	Pasākumi, kas paredz — palielināt investīcijas pētniecībā un inovācijā, kas orientēta uz enerģētikas digitālajiem risinājumiem, arī to izvēšanu lielākā mērogā; — palielināt investīcijas enerģētikas digitālo risinājumu izstrādē, ieviešanā, testēšanā un izmēģināšanā, kā arī to ieviešanā tirgū; — palielināt investīcijas elektrotīkla viedumā; — veicināt energosistēmas integrāciju un digitālās infrastruktūras plānošanu, piemēram, paredzot atkalizmantojamu atlikumsiltumu no datu centriem; — izpētīt visas publisko tīklu (it sevišķi 5G bāzes) un f spektra joslu iespējas energotīklu risinājumiem, kam nepieciešama Eiropas mēroga savienotība; — spēcīnāt patērētājus, uzlabot digitālās prasmes un piedāvāt viedus energopakalpojumus; — mazināt informācijas un komunikācijas tehnoloģiju oglekļa pēdu; — veicināt sadarbību starp enerģētikas nozares un digitālās nozares dalībniekiem un veidot sinerģijas starp enerģētikas programmu un digitālo programmu.

(¹) COM(2022) 222 final (sk. citur tabulā) ir ierosināts dažus šā priekšlikuma mērķrādītājus vēl palielināt.

(²) Priekšlikums, kam ir cits juridiskais pamats nekā Pārvaldības regulai. Dalībvalstīm būtu jānodrošina saskaņība starp NEKP un mērķiem/mērķrādītājiem, kā arī rīcībpolitikām un pasākumiem to sasniegšanai, kā prasīts šajā priekšlikumā. Dalībvalstis tiek mudinātas NEKP iekļaut rīcībpolitikas un pasākumus, kas saistīti ar šo priekšlikumu, ja tiem ir svarīgi klimata un enerģētikas elementi.

(³) Dalībvalstīm būtu jānodrošina saskaņība starp NEKP un valsts rīcībpolitikas satvaru šajā ierosinātajā regulā.